

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:
Завідувач кафедри, д.е.н., професор
_____ Світлана ХАЛАТУР
“ _____ ” _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Особливості фінансового менеджменту малого
підприємства та напрями його удосконалення

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Іван КУРЧЕНКО

Керівник: к.е.н., доцент

Лариса БРОВКО

Дніпро – 2023

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній ступінь магістр
Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ **Світлана ХАЛАТУР**
« _____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу здобувачу

КУРЧЕНКУ ІВАНУ ВІКТОРОВИЧУ

- 1. Тема дипломної роботи** «Особливості фінансового менеджменту малого підприємства та напрями його удосконалення»
- 2. Керівник роботи** Бровко Лариса Іванівна, к.е.н., доцент
затверджені наказом ДДАЕУ від «09» жовтня 2023 р. № 3049
- 3. Строк подання студентом роботи** «08» грудня 2023 року.
- 4. Вихідні дані до роботи:** фінансова звітність і документи за останні п'ять років ФГ «Самара», навчальні посібники, статті періодичних видань та підручники.
- 5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити):** 1. Теоретико-методологічні засади фінансового менеджменту малого підприємства. 2. Комплексна діагностика та аналіз фінансового стану ФГ «Самара». 3. Напрями удосконалення фінансового менеджменту ФГ «Самара».
- 6. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).**
 1. Основні характеристики механізму фінансового менеджменту малого підприємства.
 2. Елементи організаційної складової механізму фінансового менеджменту в малому бізнесі.
 3. Складові організації фінансового менеджменту малого підприємства.
 4. Динаміка вартості основних засобів і оборотних активів ФГ «Самара».
 5. Вартість основних засобів і прямих затрат праці, що припадають на 1 га с/ угідь ФГ «Самара» в 2018-2022 рр.
 6. Динаміка показників майнового стану ФГ «Самара» в 2018-2022 рр.
 7. Трендовий аналіз показників оборотності обігових активів (коштів) в ФГ «Самара» в 2018-2022 рр.
 8. Аналіз показників рентабельності ФГ «Самара» за 2018-2022 рр.
 9. Динаміка показників фінансової стійкості ФГ «Самара» за 2018-2022 рр.
 10. Аналіз динаміки коефіцієнту абсолютної ліквідності (платоспроможності) ФГ «Самара» за 2018-2022 рр.
 11. Аналіз динаміки коефіцієнтів поточної і швидкої ліквідності (платоспроможності) ФГ «Самара» за 2018-2022 рр.
 12. Аналіз структури активів ФГ «Самара» за 2018-2022 рр.
 13. Аналіз структури пасивів ФГ «Самара» за 2018-2022 рр.
 14. Аналіз структури оборотних активів

ФГ «Самара» за 2018-2022. 15. Динаміка власного капіталу ФГ «Самара» за 2018-2022 рр. 16. Механізм фінансового менеджменту малого бізнесу: методи і складові. 17. Процес прийняття фінансових рішень в системі удосконалення фінансового менеджменту малого підприємства. 18. Аналітичне вирівнювання та прогнозування валюти балансу ФГ «Самара». 19. Лінійний тренд і прогноз чистого доходу від реалізації ФГ «Самара» в 2018-2023 рр. 20. Динаміка і лінійне рівняння чистого прибутку ФГ «Самара» за період 2018-2023 рр. 21. Динаміка валової рентабельності і рентабельності основних фондів ФГ «Самара» за період 2018-2022 рр. 22. Динаміка співвідношення темпів зростання дебіторської заборгованості до темпів зростання чистого доходу від реалізації продукції і коефіцієнту зносу основних фондів ФГ «Самара» за період 2018-2022 рр. 23. Трендове вирівнювання кореляційно-регресійного аналізу рентабельності основних фондів ФГ «Самара» в 2018-2023 рр. 24. Аналітичне вирівнювання коефіцієнту зносу ФГ «Самара» в 2018-2023 рр.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретико-методологічні засади фінансового менеджменту малого підприємства.	Червень 2023	
2	Комплексна діагностика та аналіз фінансового стану ФГ «Самара»	Вересень 2023	
3	Напрями удосконалення фінансового менеджменту ФГ «Самара»	Жовтень 2023	
4	Висновки та пропозиції	Листопад 2023	
5	Оформлення дипломної роботи	Грудень 2023	

Студент _____ Іван КУРЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Лариса БРОВКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА.	10
1.1 Поняття та сутність фінансового менеджменту малого підприємства	10
1.2 Складові механізми фінансового менеджменту малого підприємства	12
1.3. Методологічний інструментарій фінансового менеджменту малого підприємства	14
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНА ДІАГНОСТИКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ФГ «САМАРА»	18
2.1. Організаційно-фінансова характеристика ФГ «Самара»	18
2.2. Фінансова діагностика показників діяльності ФГ «Самара»	25
2.3. Фінансовий аналіз балансу і фінансових результатів ФГ «Самара»	34
Висновки до розділу 2	37
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФГ «САМАРА»	40
3.1. Напрями удосконалення фінансового менеджменту ФГ «Самара»	40
3.2. Оптимізація структури активів і пасивів при прогнозуванні балансу і фінансових результатів ФГ «Самара»	43
3.3. Кореляційно-регресійна модель прогнозування фінансових показників діяльності ФГ «Самара»	48
Висновки до розділу 3	58
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	75

РЕФЕРАТ

Тема: «Особливості фінансового менеджменту малого підприємства та напрями його удосконалення».

Кваліфікаційна робота магістра: 74с., 24 табл., 24 рис., 78 літературних джерела.

Метою кваліфікаційної роботи вивчення теоретичних і методологічних засад фінансового менеджменту малого підприємства та пошук напрямів його удосконалення

Предмет дослідження: теоретичні і методологічні засади удосконалення організації фінансового менеджменту малого підприємства ФГ «Самара»

Об'єкт дослідження: процес фінансового менеджменту малого підприємства та його удосконалення

Методи дослідження: методи економічного аналізу, синтезу, порівняння, спостереження, групування, аналогії, інверсії, узагальнення, кореляційного аналізу, структурний, системний, графічний методи.

Під час написання дипломної роботи магістра досліджена комплексна оцінка фінансового стану підприємства, проаналізовано фінансове становище на підприємстві та надано відповідні рекомендації щодо підвищення фінансового менеджменту на підприємстві. Отримані результати кореляційно-регресійної моделі прогнозування фінансових показників відображені в кваліфікаційній роботі надані для практичного впровадження в діяльності ФГ «Самара».

АНОТАЦІЯ

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, КОМПЛЕКСНА ДІАГНОСТИКА, ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ, МАЛИЙ БІЗНЕС.

ANNOTATION

FINANCIAL MANAGEMENT, COMPLEX DIAGNOSTICS, ASSESSMENT OF THE FINANCIAL CONDITION, SMALL BUSINESS

ВСТУП

В умовах глобалізаційних перетворень фінансового ринку виникає необхідність вирішення гострої проблеми фінансового забезпечення суб'єктів малого підприємництва, а відтак і пошук новітніх підходів та напрямів удосконалення фінансового менеджменту малого бізнесу. Основною передумовою успішної виробничо-господарської діяльності являється не тільки забезпечення належного рівня рентабельності і максимізація прибутку, а і оптимізація структури пасивів, активів, капіталу і якісне фінансове управління грошовими потоками господарюючих суб'єктів. Найважливішою категорією успішного фінансового менеджменту виступає визначення достатнього обсягу фінансових ресурсів, які формуються як за рахунок власних джерел, так і за допомогою залученого і позикового капіталу.

Сучасна економічна література охоплює широкий спектр наукових публікацій спрямованих на дослідження фінансового менеджменту, які висвітлюють на сторінках наукових видань автори: Бедринець М., Сурженко А., Беліченко А.О., Бланк І. О., Верналій З.С., Виговська В., Кириленко І.Г., Ковальов В. В., Мельник Л.Л., Подольська В.О., Яріш О.В., Тулуш Л.Д. [3,4,6,28,33,54,55,68,75]. Крім того зазначене коло питань представлено науковими публікаціями зарубіжних вчених: Брігхем Є.Ф., Блек Ф., Брелі Р., Коупленд Т., Линтнер Дж., Майерс С., Мертон Р., Рос С., Скоулз М., Уестон Дж., Фама Ю., Шарп У., однак недостатньо вивченою залишається проблема пошуку напрямів удосконалення фінансового менеджменту в малих підприємствах [9].

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження виступає поглиблене вивчення теоретичних і методологічних засад фінансового менеджменту малого підприємства, а також розробка практичних рекомендацій щодо його удосконалення в малому підприємстві.

У відповідності до поставленої мети в ході написання роботи необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити теоретичні та методологічні засади організації фінансового менеджменту на малому підприємстві;
- провести детальний аналіз показників ефективності діяльності ФГ «Самара»;
- здійснити діагностику фінансового стану господарства;
- проаналізувати структуру активів, пасивів, капіталу, а також показники прибутковості ФГ «Самара»;
- визначити основні джерела формування фінансових ресурсів господарства при ефективному управлінні грошовими потоками господарства;
- побудувати кореляційно-регресійну модель прогнозування фінансових показників діяльності ФГ «Самара»;
- удосконалити механізм фінансового менеджменту малого підприємства та його складових;
- запропонувати напрями удосконалення фінансового менеджменту ФГ «Самара».

Об'єктом дослідження являється фермерське господарство «Самара», яке є малим підприємством і спеціалізується на виробництві сільськогосподарської продукції.

Предметом дослідження являється фінансовий менеджмент ФГ «Самара» і його удосконалення.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використані такі методи: графічний, системний, факторний, фінансовий аналіз, структурний аналіз з використанням техніко-економічного прийому, дисперсійний, кореляційний аналіз, статистичні методи, прогнозування, наукової абстракції, аналогії, спостереження.

В ході виконання кваліфікаційної роботи використовувались наступні методи: наукової абстракції та теоретичного узагальнення –

використовувалось в ході визначення поняття економічної категорії «фінансовий менеджмент», а також складових його механізму; графічний, факторний, фінансовий аналіз – застосовувались при розрахунках фінансових коефіцієнтів з подальшим дослідженням їх ретроспективної динаміки; структурний аналіз з використанням техніко-економічного прийому, статистичні методи, спостереження – використані для відображення тенденцій зміни основних економічних показників, що характеризують ефективність здійснення виробничо-господарської діяльності господарства; моніторинг - при аналізі постійних досліджень функціонування новацій конкретному механізмі суб'єкта господарювання; системний, дисперсійний, кореляційно-регресійний аналіз, прогнозування – здійснено в процесі розробки практичних рекомендацій оптимізації структури активів і пасивів господарства; тематичний і комплексний аналіз – стосовно запровадження напрямів удосконалення фінансового менеджменту малого підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів. В процесі здійснення комплексних теоретичних і методологічних досліджень та пошуку напрямів удосконалення фінансового менеджменту малого підприємства одержані результати, що відобразили новизну роботи:

- уточнено сутність, поняття та складові організації фінансового менеджменту малого підприємства;
- набули подальшого розвитку методологічні аспекти щодо удосконалення механізму фінансового менеджменту малого підприємства;
- дістали подальшого розвитку пропозиції щодо напрямів удосконалення фінансового менеджменту в ФГ «Самара» із застосуванням кореляційно-регресійної моделі прогнозування фінансових показників діяльності ФГ «Самара»;

Практична цінність одержаних результатів та новизна полягає в науковому обґрунтуванні теоретичних і методологічних засад фінансового менеджменту малого підприємства та побудові кореляційно-регресійної моделі прогнозування фінансових показників діяльності ФГ «Самара».

Результати дослідження та окремі рекомендації щодо удосконалення фінансового менеджменту втілено в практичній діяльності ФГ «Самара».

Апробація результатів роботи. Основні висновки та практичні рекомендації, які містяться в роботі, відображено в апробації опублікованих в збірнику тез «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 26-27 жовтня 2023 р.» ДДАЕУ(жовтень, 2023).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано фахову статтю «Особливості фінансової діяльності фермерського господарства» в фаховому виданні «Агросвіт» (листопад, 2023).

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел із 78 найменувань. Основний зміст роботи викладено на 74 сторінках друкованого тексту. Робота містить 24 таблиці, 24 рисунків, 4 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття та сутність фінансового менеджменту малого підприємства

Економічно-соціальний розвиток викликаний різними причинами певним чином здатний вносити динамічні зміни в ринкову кон'юнктуру, втому числі і фінансове управління малим бізнесом. Саме інноваційні підходи в розвитку економіки та економічного середовища, в якому функціонують малі підприємства потребують пошук фінансових джерел, оцінки фінансового потенціалу, інвестування венчурного капіталу, формування принципів інституціонального забезпечення, а також удосконалення системи прийняття фінансових і управлінських рішень в аграрній індустрії.

Визначення понятійного апарату фінансового менеджменту розроблялось зарубіжними та вітчизняними вченими, такими як: Бойко В.І., Горошко Г.М., Брігхем Є.Ф., Буряк Л.Д., Васьківська К.В., Віленчук О.М., Дема Д.І., Дорохова Л.М., Кравцов О.В., Кравцова О.О. Корж С.С., Сич О.А., Люта О.В., Максимова М.В., Недільська Л.В., Пантелеймоненко А.О., Гончаренко Д.В., Пасінович І.І., Петрикова О.С., Тимченко О. І. [6,9,38,49,61,63,67,74,77]. Але разом з тим недостатньо вивченою залишається проблема організації фінансового менеджменту в малому підприємстві. Тому обрана тематика є актуальною в умовах ринкового конкурентного середовища. Попри наявність численних і ґрунтовних публікацій, доцільно визначити окрему позицію вчених Кравцова О.В., Кравцової О.О. Корж С.С., що «фінансовий менеджмент суб'єктів малого підприємництва спрямований на: управління рухом фінансових ресурсів і управління фінансовими відносинами, що виникають між господарюючими суб'єктами в процесі руху фінансових ресурсів» [38].

Але на погляд Петрикової О.С., «фінансовий менеджмент можна представити як певний процес визначення мети управління фінансами, а також здійснення впливу на фінансові ресурси підприємства за допомогою певних методів і важелів фінансового механізму, тобто згідно з вище наведеним визначенням фінансовий менеджмент суб'єктів малого підприємництва включає в себе фінансову стратегію і тактику» [67, с. 122].

Колектив авторів Дема Д.І., Дорохова Л.М., Віленчук О.М. вважають, що фінансовий менеджмент є складовою системи управління будь-кої організації. За думкою авторів, він «дозволяє координувати результати та підвищувати ефективність виробничого менеджменту, маркетингового менеджменту, менеджменту персоналу та ін. складових загального менеджменту» [77, с.8-9].

Погоджуємось з висловом Пантелеймоненко А.О., що «фінансовий менеджмент можна визначити як науку щодо управління фінансами, яка передбачає розробку методів для досягнення цілей діяльності підприємства, зокрема забезпечення міцного та сталого фінансового становища. Фінансовий менеджмент розглядається як сукупність трьох взаємопов'язаних елементів: система економічного управління; орган управління; форма підприємницької діяльності» [61, с.124].

Понятійне тлумачення економічної категорії «фінансовий менеджмент» трактується по-різному в багатьох літературних джерелах і наукових публікаціях. Але узагальнення визначення цього економічного терміну дозволяє зробити наступним чином: фінансовий менеджмент – це цілісна система комплексних фінансових заходів, спрямованих на досягнення поставленої мети і завдань щодо ефективного раціонального управління фінансовими явищами та економічними процесами, на підприємстві з метою ефективного розпорядження фінансовими ресурсами при отриманні позитивного фінансового результату і доходів від провадження операційної, фінансової і інвестиційної діяльності. В стратегії фінансового менеджменту малих підприємств мають місце не тільки загальний спосіб формування і

використання фінансових ресурсів враховуючи певні фінансові обмеження з метою досягнення господарюючим суб'єктом поставлених цілей, а і використання цих способів і методів в конкретних ринкових умовах з економічними можливостями і обмеженим обсягом ресурсів.

1.2. Складові механізму фінансового менеджменту малого підприємства

Основним складовим фінансового менеджменту малого підприємства приділено увагу в наукових джерелах літератури. Так, окремі науковці виділяють функції, суб'єкти, об'єкти, мету, завдання і принципи, а також як окрему складову відокремлюють фінансовий механізм, що включає фінансові важелі, методи, інструменти, способи фінансового управління, а також інформаційне забезпечення, нормативне і законодавчо-правове, програмно-технічне забезпечення і фінансове забезпечення.

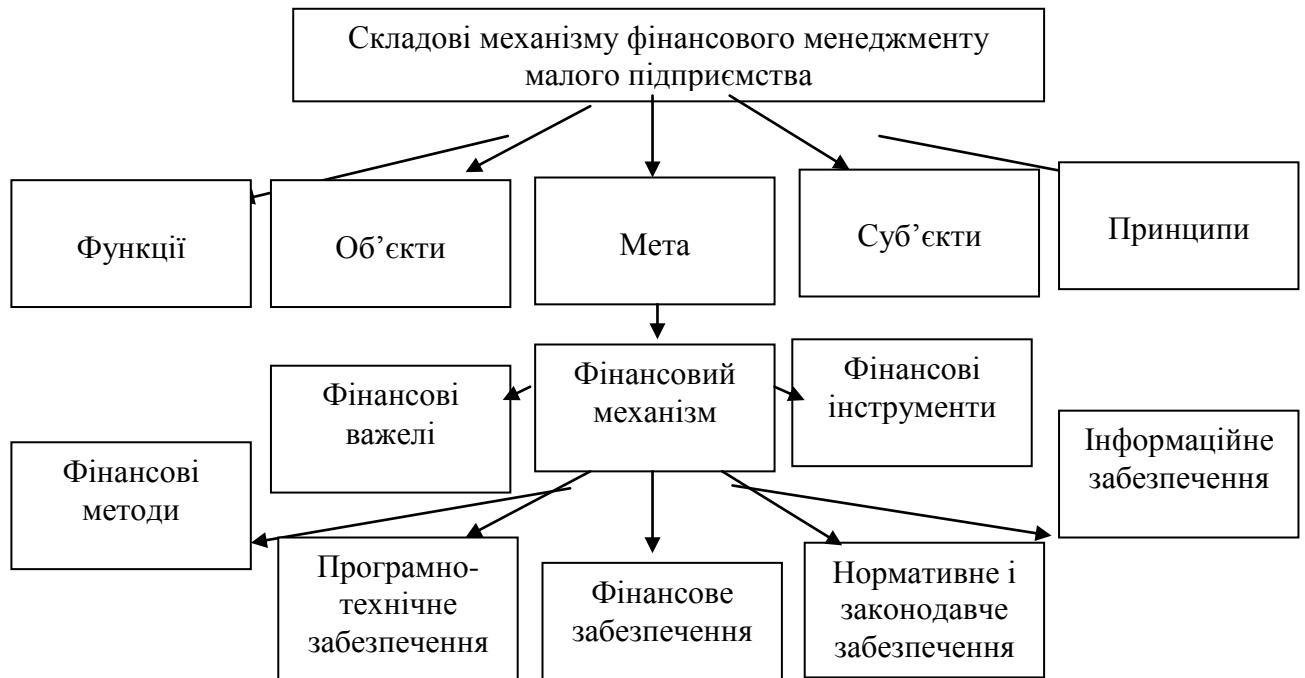

Рис. 1.1. Основні характеристики механізму фінансового менеджменту малого підприємства

Джерело: складено автором на підстав [60, с.125]

Організаційна складова механізму фінансового менеджменту малого

підприємства, зображена на рисунку 1.2, включає певні елементи, від яких залежить ефективність його функціонування. Елементами організаційної складової механізму фінансового менеджменту в малому бізнесі виступають певні функції фінансового управління (планування, організація, оцінка та аналіз, контроль), а також які охоплюють: кадрове забезпечення, технології і інновації, ринкове середовище, саме пошук ринків збуту продукції і стандарти, оцінка інноваційних технологій, оцінка рівня професіоналізму, оцінка прийняття фінансових рішень, оцінка якості і ефективності управління, розподіл функцій і розмежування обов'язків, прав і сфер відповідальності, рівні управління: централізований і децентралізований. В якості основоположних функцій у фінансовому менеджменті малих підприємств слід відокремити: стимулюючу, організаційну, планову, прогностичну, контролюючу, мотиваційну.

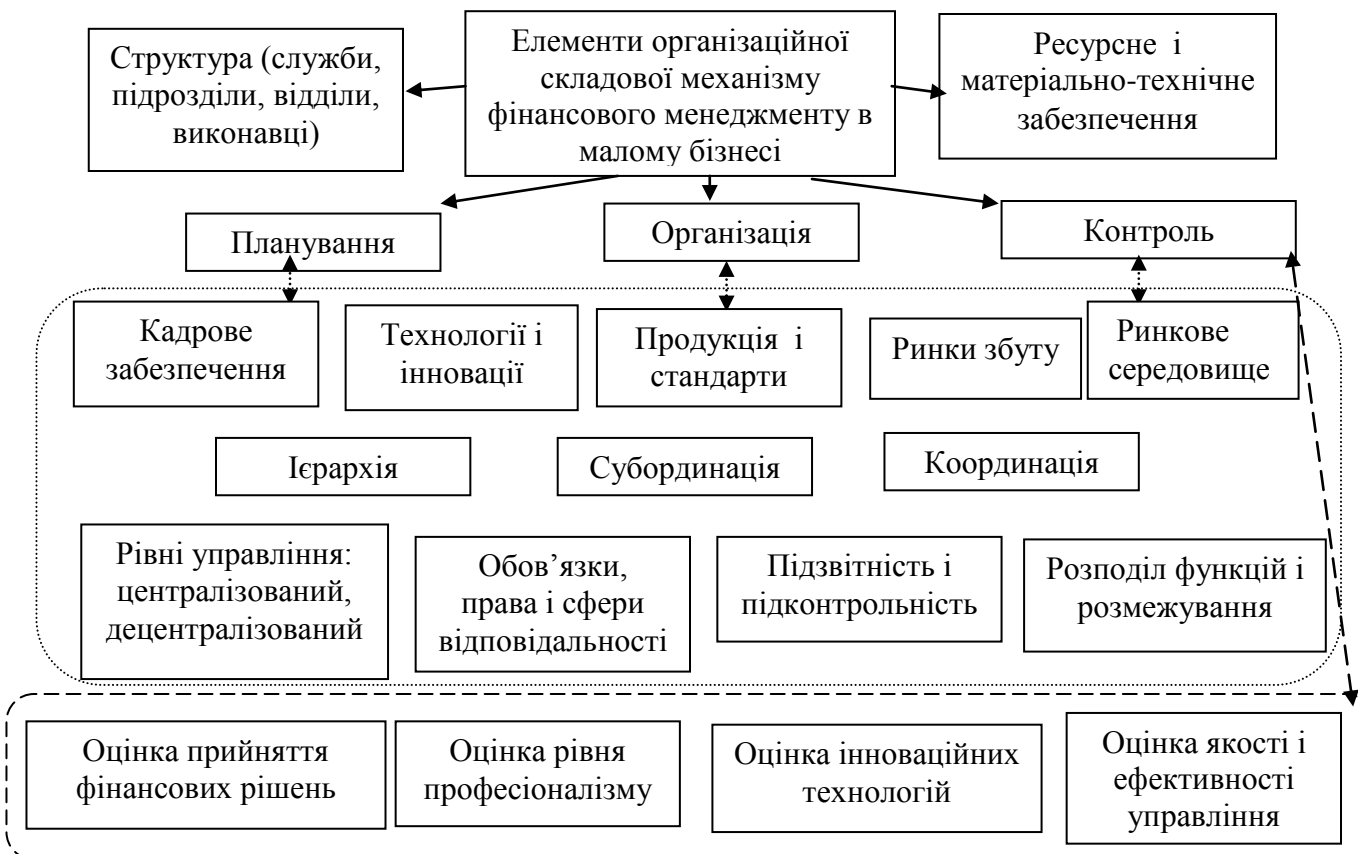

Рис.1.2. Елементи організаційної складової механізму фінансового менеджменту в малому бізнесі

Джерело: складено автором

В загальному комплексі завдань організації фінансового менеджменту малого підприємства слід відокремити наступні складові компоненти: фінансове планування, управління фінансовими ресурсами, управління грошовими потоками, управління інвестиціями і інвестиційною діяльністю, управління фінансовими ризиками, фінансове управління активами і пасивами, антикризове управління (фінансово-економічною безпекою), фінансовий контроль, управління прибутком, управління інноваціями і технологіями, що відображено на рисунку 1.3.

Рис.1.3. Складові організації фінансового менеджменту малого підприємства

Кожен із зазначених компонентів представляє окремий сегмент сфери фінансового менеджменту, який опосередковано впливає на виробничу і фінансово-господарську діяльність підприємства та як комплексний механізм складається в цілісну систему, яка передбачає виконання фінансових рішень щодо ефективного формування і розподілу фінансових ресурсів, а також забезпечення беззбиткової роботи господарства в операційній, інвестиційній і фінансовій сфері.

1.3. Методологічний інструментарій фінансового менеджменту малого підприємства

З огляду на виділені структурні організаційні та системні елементи фінансового механізму варто відокремити які саме методологічні інструменти використовуються суб'єктом господарювання при ефективному фінансовому менеджменті. В наукових джерелах зазначаються наступні напрями :

- розробка дієвої фінансової стратегії і фінансової політики господарства;
- адаптація фінансово-господарської діяльності до ринкових конкурентних вимог;
- мінімізація витрат (собівартості) продукції і максимізація фінансових результатів (прибутку) підприємства;
- пошук напрямів оптимізації структури активів, пасивів, співвідношення оборотного і основного, власного і позикового капіталу та покращення фінансової стійкості і ліквідності (платоспроможності) господарства;
- усунення відхилень між потребами у фінансових ресурсах та джерелами їх формування в підприємстві;
- підвищення ринкової вартості підприємства, його активів та покращення інвестиційної привабливості;
- визначення шляхів ефективного фінансового управління за дієвими ринковими механізмами;
- зменшення поточних зобов'язань, кредиторської і дебіторської заборгованості;
- застосування нетоварної, грошової форми розрахунків за виготовлену і реалізовану продукцію господарством.

Об'єктам управління у фінансовому менеджменті малих підприємств надається особливе значення, оскільки за їх допомогою здійснюється

управління грошовим оборотом, грошовими потоками, фінансовими надходженнями та виплатами, витратами і доходами, дебіторською і кредиторською заборгованістю, основними засобами, амортизацією, величиною необхідних запасів, сировини і матеріалів, насіння, добрив, паливно-мастильних матеріалів, які використовуються в процесі виробництва. В загальному грошовому обороту включені фінансові ресурси, що формуються за рахунок власного (статутного), позикового і залученого капіталу, від співвідношення яких залежить фінансові коефіцієнти стану господарства і показники ефективності його діяльності.

Висновки до розділу 1

Понятійне тлумачення економічної категорії «фінансовий менеджмент» трактується по-різному в багатьох літературних джерелах і наукових публікаціях. Але зроблені дослідження дозволяють узагальнене визначення цього економічного терміну зробити наступним чином: фінансовий менеджмент – це цілісна система комплексних фінансових заходів, спрямованих на досягнення поставленої мети і завдань щодо ефективного раціонального управління фінансовими явищами та економічними процесами, на підприємстві з метою ефективного розпорядження фінансовими ресурсами при отриманні позитивного фінансового результату і доходів від провадження операційної, фінансової і інвестиційної діяльності. Визначені елементи організаційної складової механізму фінансового менеджменту в малому бізнесі, в ролі яких виступають певні функції фінансового управління (планування, організація, оцінка та аналіз, контроль), а також охоплюють: кадрове забезпечення, технології і інновації, ринкове середовище, саме пошук ринків збуту продукції і стандарти, оцінка інноваційних технологій, оцінка рівня професіоналізму, оцінка прийняття фінансових рішень, оцінка якості і

ефективності управління, розподіл функцій і розмежування обов'язків, прав і сфер відповідальності, рівні управління: централізований і децентралізований. В загальному комплексі завдань організації фінансового менеджменту малого підприємства слід відокремити складові компоненти, які представляють окремі сегменти сфери фінансового менеджменту, опосередковано впливає на виробничу і фінансово-господарську діяльність підприємства. Комплексний механізм складається в цілісну систему, яка передбачає виконання фінансових рішень щодо ефективного формування і розподілу фінансових ресурсів, а також забезпечення беззбиткової роботи господарства в операційній, інвестиційній і фінансовій сфері.

РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНА ДІАГНОСТИКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ФГ «САМАРА»

2.1. Організаційно-фінансова характеристика ФГ «Самара»

Фермерське господарства “Самара” Дніпровського району займається вирощуванням пшениці, соняшника, кукурудзи, користується попитом на внутрішньому ринку України.

ФГ «Самара» створене шляхом об’єднання земельних паїв громадян в грудні 1997 року. Створене як фермерське господарство відповідно до Законів України «Про фермерські господарства», Цивільного і Господарського кодексів, Статуту господарства, Законодавства про землю. Свою виробничу діяльність фермерське господарство почало здійснювати в 1997 році. Форма власності – приватна (недержавна) власність.

Фермерське господарство розташована на відстані 30 км від обласного центру м. Дніпро. Місце знаходження головного офісу – Дніпропетровська область, смт Слобожанське, вул. Теплична, буд. 27.

Основні види діяльності підприємства – вирощування сільськогосподарських культур галузі рослинництва, а саме: озимої пшениці і соняшника.

Земля в сільському господарстві є основним засобом виробництва. Від того, наскільки раціонально вона використовується, залежить кількість виробленої сільськогосподарської продукції.

ФГ «Самара» розташована в степовій зоні. Основні площі землекористування господарства зайняті чорноземами: звичайними мало гумусними, їх змитими та намитими різновидами. Вони мають сприятливі для землеробства водно-фізичні, фізико-хімічні та агрохімічні властивості.

Сільськогосподарське виробництво характеризується специфікацією діяльності, в своєму виробництві використовує землю як засіб виробництва.

За даними річного звіту визначимо склад та структуру земельних угідь, тобто співвідношення окремих видів земель у загальній площі господарства.

Структура земельних угідь не є постійною в господарстві. Вона може змінюватися при розкорчовуванні пнів і чагарників, розорюванні перелогових земель, а також внаслідок зміни чисельності пайовиків.

Таблиця 2.1

Склад та структура земельних угідь ФГ «Самара»

Показник	2018р.		2019р.	2020р.	2021р.		2022р.	2022р. до 2018р., +/-	
	га	%	га	га	га	%	га	га	%
Загальна земельна площа	179	100	179	179	179	100	179	0	0
в т.ч. с/г угідь	179	100	179	179	179	100	179	0	0
Приходиться на робітника:									
- с/г угідь	29,83	100	29,83	29,83	35,8	100	35,8	5,97	120
- ріллі	29,83	100	29,83	29,83	35,8	100	35,8	5,97	120

Виходячи з таблиці 2.1, можна проаналізувати, що загальна площа протягом 2018-2022 рр. не змінилася. Але за досліджуваний період кількість сільськогосподарських угідь на 1 робітника припадає більше на 5,97 га або 20%.

Одним з основних напрямків роботи будь-якого підприємства є виготовлення та збут своєї продукції. Загальні відомості про ринкову діяльність сільськогосподарського підприємства можна знайти у формі 50-с.г. «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств».

ФГ «Самара» в основному вирощує та реалізує продукцію зернових та соняшнику. За досліджуваний період 2018-2022 рр. В цілому обсяг товарної продукції у 2021 році значно збільшився в порівнянні з 2019 р., а саме на 728,84 тис. грн. (або на 100%). Це сталося за рахунок збільшення земельної площі та покращення урожайності рослинництва.

Таблиця 2.2

Склад і структура товарної продукції в ФГ «Самара»

Вид продукції	2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		Темпи приросту, %	Абсолютне відхилення, +/-
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Пшениця озима	306,28	49,8	409,7	45,50	472,25	35,14	485,225	39,5	165,97	158,43
Соняшник	308,64	50,19	490,56	54,49	871,51	64,85	743,344	60,5	562,87	240,84
Всього по рослинництву	614,92	100	900,26	100	1343,75	100	1228,57	100	728,83	199,79
Всього по підприємству	614,92	100	900,26	100	1343,75	100	1228,57	100	728,83	199,79

Завдяки такій динаміці підприємство значно покращило свій фінансовий стан. Підприємство займається лише вирощуванням продукції рослинництва, тому склад і структуру товарної продукції тваринництва не розраховувались.

Рівень спеціалізації розраховується за формулою:

$$K=100/(\sum PVi(2i-1)),$$

де PVi – питома вага i -го виду товарної продукції в загальному її об'єму;

i – порядковий номер окремих видів продукції по їх питомій вазів ранжируемому ряді.

Розрахунки коефіцієнту спеціалізації здійснювались на підставі ранжируваного ряду окремих видів продукції, що наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Ранжирований ряд питомої ваги окремих видів продукції, %

Рік	1	2
2019	49,80	50,19
2020	45,50	54,49
2021	64,85	35,14
2022	35,14	64,85

Аналізуючи коефіцієнт спеціалізації можна сказати, що із роками рівень спеціалізації ФГ «Самара» в динаміці знизився. Виходячи з розрахунків ФГ «Самара» є з високим рівнем спеціалізації (коефіцієнт спеціалізації за останній 2021 рік дорівнює 0,64) можемо зробити висновок, що за досліджувані роки ФГ «Самара» спеціалізується на вирощуванні соняшнику.

Проаналізуємо динаміку основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання на ФГ «Самара», яка наведена в таблиці 2.4. Дані розраховані в таблиці 2.4 свідчать, що в 2022 р. фондвіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів збільшилась на 44,3% порівняно з 2018 р. Впродовж 2018-2022 р. вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь збільшилась на 66,3%. Оцінюючи середньорічну вартість основних фондів у 2022 р. порівняно з 2019 р., виявлено, що вона незначно зменшилась на 13,9%, разом з тим в цьому ж періоді середньорічне значення вартості оборотних фондів збільшилось на 66,3%. Як бачимо, в 2022 році основних засобів виробничого призначення на 1 середньорічного працівника припадає 279,5 тис.грн., що більше на 9,1 тис.грн, ніж в 2019 році, тобто фондоозброєність підвищилась на 3,4%.

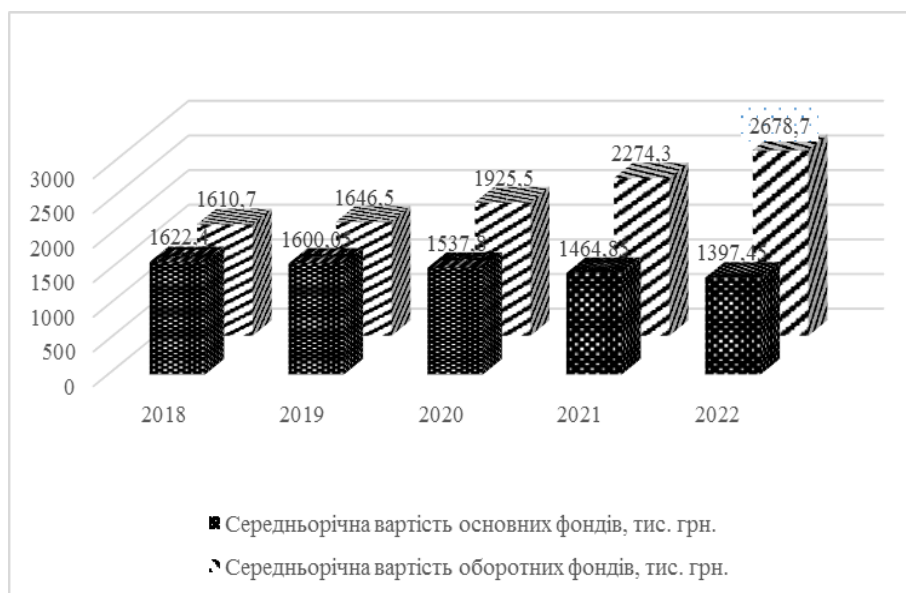

Рис.2.1. Динаміка вартості основних засобів і оборотних активів ФГ «Самара», тис.грн.

Таблиця 2.4

Динаміка основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання в ФГ «Самара»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Віднош. 2022 р. до 2018 р., %
Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	1622,4	1600,05	1537,8	1464,9	1397,45	86,1
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис.грн.	1610,7	1646,5	1925,5	2274,3	2678,7	166,3
Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис.грн.	906,4	893,9	859,1	818,4	780,7	86,1
Фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис.грн.	270,4	266,7	256,3	293,0	279,5	103,4
Фондовіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів, грн.	62,1	69,4	91,4	98,5	89,7	144,3
Фондомісткість 100 грн. валової продукції, грн.	160,9	144,0	109,5	101,5	111,5	69,3
Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис.грн.	899,8	919,8	1075,7	1270,5	1496,5	166,3

Ефективність сільськогосподарського виробництва залежить в найбільшій мірі від наявності, складу, рівня кваліфікації та ефективності використання трудових ресурсів. Тобто, в господарстві необхідно розрахувати показники ефективності використання трудових ресурсів.

Проведемо аналіз наявності і використання трудових ресурсів в ФГ «Самара», показники якого наведені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка трудових ресурсів та їх ефективність у ФГ «Самара»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020р.	2021р.	2022 р.	Віднош. 2022 р. до 2018 р., %
Валова продукція в порівняних цінах 2019р., тис.грн.-всього в т.ч. в рослинництві	1008,3	1084,02	1452,41	1349,8	1252,9	124,52
Середньорічна кількість працівників, осіб-всього в т.ч. в рослинництві	6	6	6	5	5	100
Витрати на оплату праці, тис.грн. в т.ч. в рослинництві	391	319	370	389	393	100,5
Прямі затрати праці, тис. люд.-год.-всього: в т.ч. в рослинництві	85,2	94,65	95,10	94,70	85,23	100,04
Річна продуктивність праці, тис.грн.-всього в т.ч. в рослинництві	1,53	1,70	1,14	0,93	0,83	54,25
Погодинна продуктивність праці, грн.-всього: в т.ч. в рослинництві	6,78	7,54	11,51	14,18	12,76	188,2

Проаналізувавши таблицю 2.5, зробимо висновок, що за досліджуваний період чисельність робітників в цілому по господарству має сталу тенденцію. Також видно, що валова продукція 2022 року в порівнянних цінах збільшилась в порівнянні з 2019 роком на 24,52%, а прямі затрати праці не мали значних тенденцій змін. Витрати на оплату праці мають тенденцію до зростання протягом 2018-2022 рр. і незначно підвищились на 0,5%, або на 2 тис.грн.

Таблиця 2.6

Основні показники виробничо-господарської діяльності в ФГ «Самара»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020р.	2021р.	2022 р.	Відношення 2022 р. до 2018 р., %
Припадає на 1 га с/г угідь, тис.грн.						
- основних фондів	9,06	8,94	8,59	8,18	7,81	87,3
- прямих затрат праці	1,21	1,46	2,30	0,67	8,58	586,6
Вироблено валової продукції в співставних цінах, тис.грн	907,5	1084,02	1452,4	1349,8	1127,6	104,0
В тому числі в розрахунку на: - 100 га с/г угідь	507,0	605,60	811,4	754,08	629,95	104,0
- 1 грн. основних фондів	0,56	0,68	0,94	0,92	0,81	119,1
- 1 середньорічного робітника	151,25	180,67	242,07	269,96	13,53	7,5
Рівень рентабельності, %	0,09	0,31	0,31	0,54	0,55	179,0

Показники розраховані в таблиці 2.6 свідчать, що на 100 га сільськогосподарських угідь в 2022 році припадає основних фондів менше порівняно з 2018 роком на 12,7%, одночасно в цьому ж дослідженому періоді відбувалось збільшення прямих затрат праці майже в 6 разів. Валова продукція в співставних цінах підвищилась на 4%, в грошовому еквіваленті збільшилась на 220,1 тис.грн.

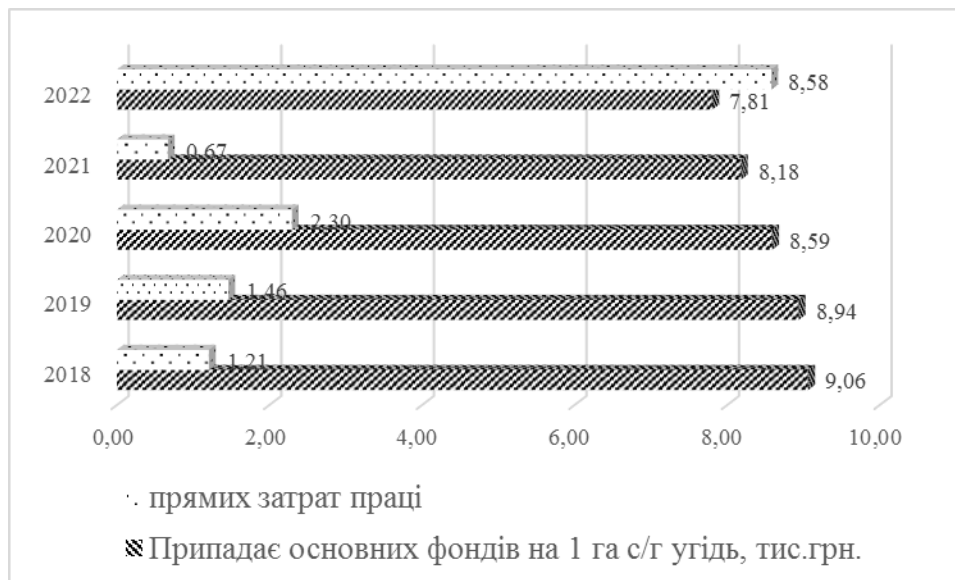

Рис.2.2. Вартість основних засобів і прямих затрат праці, що припадають на 1 га с/ угідь ФГ «Самара» в 2018-2022 рр.

Обсяги виробництва валової продукції в господарстві підвищились і припадає на 4 % більше в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, а на 1 грн. основних фондів на 19,1%, але на 1 працівника валової продукції вироблено менше на 92,5 %. Отже, в основному показники виробничо-господарської діяльності ФГ «Самара» є позитивними, тому що вони мають тенденцію до зростання - рентабельність зросла на 79% або на 0,46 відсоткових пункти, що вказує на підвищення ефективності виробництва та окупність витрат за вкладеними грошовими коштами.

2.2. Фінансова діагностика показників діяльності ФГ «Самара»

Оцінюючи показники фінансового стану сільськогосподарського підприємства, необхідно виявити рівень фінансового забезпечення, джерела формування фінансових ресурсів, оборотність та структуру активів, пасивів, капіталу, а також рівень прибутковості і ліквідності (платоспроможності господарства. Тому проведемо розрахунки коефіцієнтів фінансового аналізу

за наступними напрямками: майновий стан, ділова активність, фінансова стійкість, рентабельність і платоспроможність (ліквідність) ФГ «Самара».

Таблиця 2.7

Розрахункові дані показників майнового стану ФГ «Самара»

Показник	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Приріст 2022 р. у % до 2018 р.
Частка оборотних виробничих фондів	0,730	0,698	0,656	0,779	0,848	116,14
Частка основних засобів в активах	0,501	0,485	0,408	0,376	0,314	62,66
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,277	0,275	0,332	0,364	0,392	141,77
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,723	0,725	0,668	0,636	0,608	84,02
Частка оборотних виробничих активів	0,439	0,433	0,459	0,511	0,603	137,43
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,675	0,637	0,593	0,768	0,842	124,79
Коефіцієнт мобільності активів	1,201	1,277	1,717	1,743	2,268	188,82

Проведених аналіз розрахованих даних показників майнового стану ФГ «Самара» показав, що значення частки оборотних виробничих фондів підвищилось в 2022 році на 16,14% порівняно з 2018 роком. Якщо є проаналізувати частку основних засобів в активах за 5 років, ми побачимо зменшення аналізованого показника на 37,34%. Визначені дані коефіцієнту

зносу основних засобів свідчать про його збільшення на 41,77%, що пов'язано з їх використанням у виробничому процесі на повній потужності.

Динаміка показників майнового стану ФГ «Самара» в 2018-2022рр. представлена на рисунку 2.3.

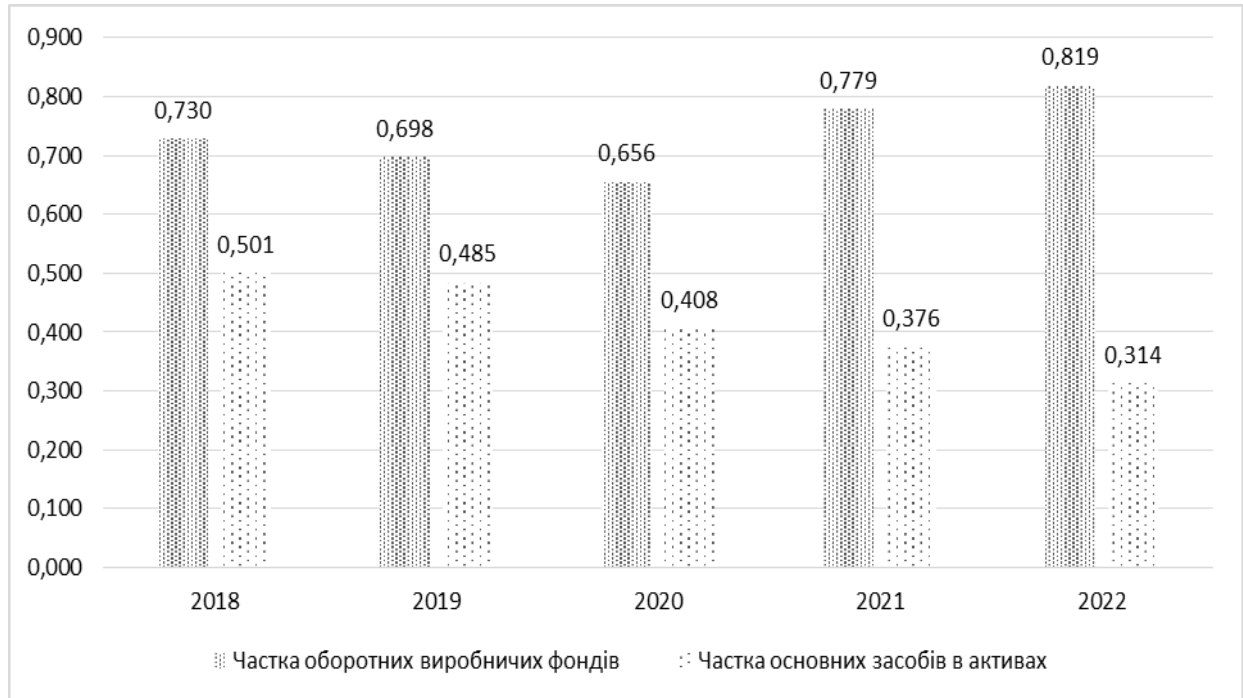

Рис.2.3. Динаміка показників майнового стану ФГ «Самара» в 2018-2022рр.

Якщо проаналізувати зміни коефіцієнту оновлення основних фондів в 2022 році, він став меншим на 15,98% ніж в 2018 році. Частку оборотних виробничих активів можна охарактеризувати позитивною динамікою, оскільки вона зросла на 37,43% протягом 2022-2018 рр. Зміна частки оборотних виробничих фондів в обігових коштах показала збільшення на 24,79%, так в 2022 році вона склала 0,842, що свідчить про 84,2% у складі оборотних активів займають активи виробничого призначення. Аналітичне вирівнювання показників майнового стану $y=0,1979x+0,0486$, наведене на рисунку 2.3, доводить, що спостерігається підвищення аналізованих коефіцієнтів в прогностному році.

Таблиця 2.8

Аналіз динаміки коефіцієнтів ділової активності ФГ «Самара»

Показник	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Темпи приросту 2022 р. у % до 2018 р.
Оборотність активів ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації	0,023	0,025	0,032	0,029	0,033	143,08
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	0,156	0,104	0,218	0,117	0,224	143,08
Період 1 обороту обігових коштів	2302,9	3477,8	1652,8	3084	1609,5	69,89
Коефіцієнт оборотності запасів	0,922	1,043	1,087	0,689	0,573	62,21
Період одного обороту запасів (днів)	391	345	331	523	628	160,74
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороті)	5,611	5,045	3,222	3,622	3,573	63,67
Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	64,2	71,4	111,8	99,4	100,8	157,06
Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	0,008	0,014	0,055	0,066	0,050	619,63
Період операційного циклу (днів)	398	348	331	0	0	0
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	0,312	0,344	0,396	0,338	0,362	116,29

Аналіз динаміки коефіцієнтів ділової активності ФГ «Самара», наведений в таблиця 2.8 свідчить про позитивну тенденцію таких показників, як оборотність активів (ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації) і коефіцієнт оборотності обігових коштів, які показали зростання на 43,08%, які представлено на рисунку 2.4. Тривалість періоду одного обороту запасів підвищилась на 60,74% порівняно з 2018 р. Протягом дослідженого періоду

зросла тривалість погашення дебіторської заборгованості на 57,06% або 36 днів.

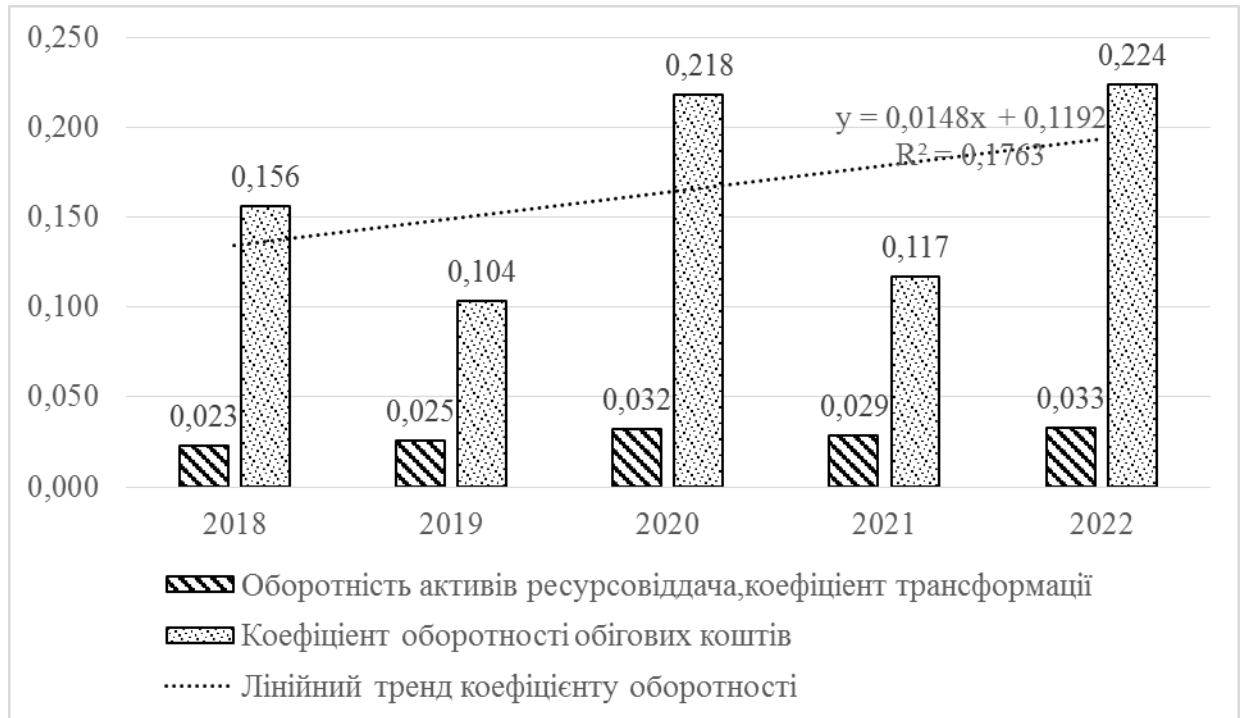

Рис.2.4. Трендовий аналіз показників оборотності обігових активів (коштів) в ФГ «Самара» в 2018-2022 рр.

Відповідно до рисунку 2.4 лінійне рівняння трендового аналізу свідчить про позитивну динамку зростання аналізованих показників.

Проаналізована динаміка показників рівня рентабельності ФГ «Самара» за період 2018-2022 рр., наведена в додатку А, показала, що вартості активів на 1грн. припадає на 0,0621 грн. чистого прибутку менше. В 2022 році рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком знизилась на 0,0037 порівняно з даними 2018 р., співвідношення власного капіталу до чистого прибутку в досліджених роках свідчить про негативні зміни. Так значення рентабельності власного капіталу зменшилось на 0,0589, а ефективність використання виробничих фондів стало меншим на 0,0768, дані показників рентабельності ФГ «Самара» за 2018-2022 рр. відображено на рисунку 2.5.

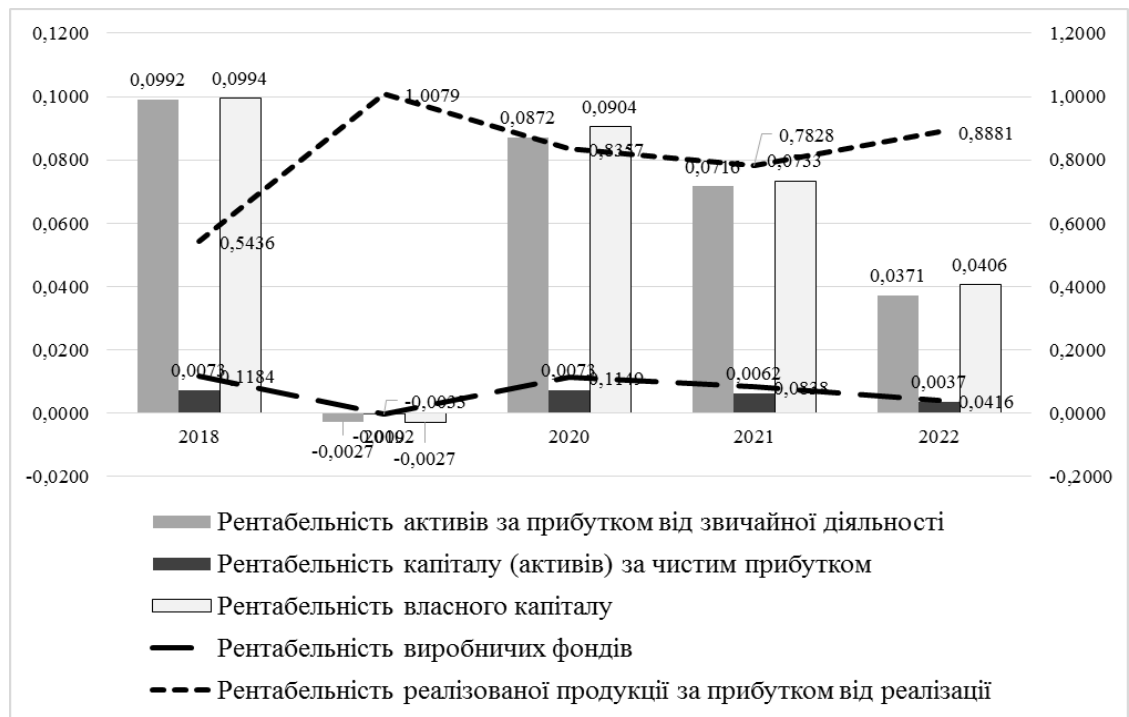

Рис.2.5. Аналіз показників рентабельності ФГ «Самара» за 2018-2022 рр.

Однак протягом 2018-2022 рр. відбувались позитивні зміни, так значення рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком зросло на 0,3445, але за чистим прибутком та за операційною діяльністю прибутковість показала зниження на 0,2073. Позитивна динаміка простежується за коефіцієнтом реінвестування, який мав тенденцію до підвищення протягом 2020-2022 років, і збільшився за останні 5 років на 14,54. В той же час період окупності капіталу на 17 днів, окупність власного капіталу також зросла на 15 днів. В цілому співвідношення фінансового результату (прибутку, доходів) і рівня витрат та вкладених фінансових ресурсів ФГ «Самара» в 2018-2022 рр. збільшилося, що свідчить про відносно зростання прибутковості господарства і підвищення ефективності діяльності господарства.

Для того, щоб оцінити за рахунок яких джерел здійснюється фінансове забезпечення діяльності ФГ «Самара», проведемо оцінку показників фінансової стійкості за даними, наведеними в додатку Б.

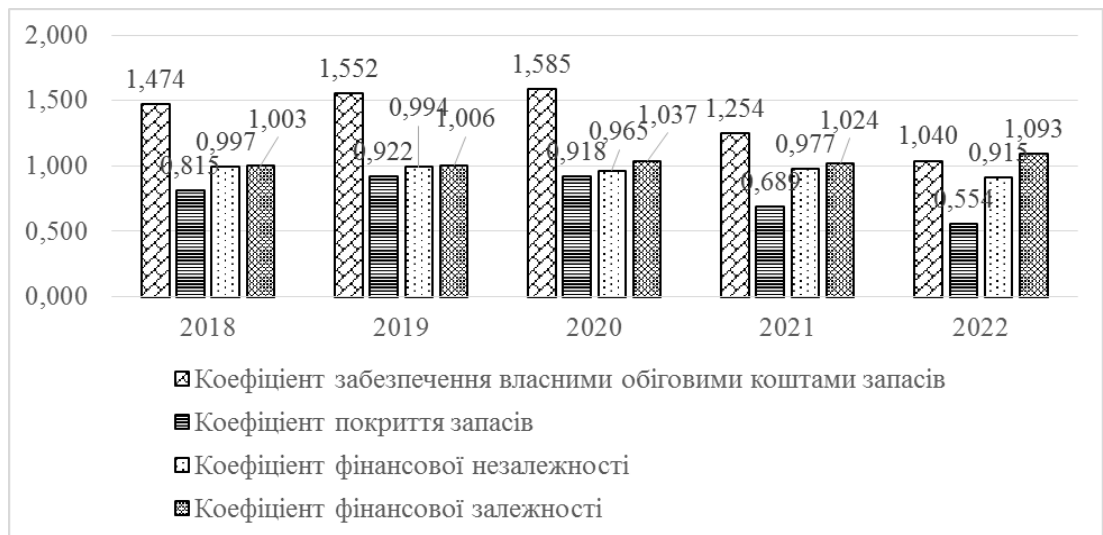

Рис.2.6.Динаміка показників фінансової стійкості ФГ «Самара» за 2018-2022 рр.

Оцінка показників фінансової стійкості ФГ «Самара» свідчить про часткову позитивну динаміку впродовж 2018-2022 років. По-перше, вартість власних обігових коштів (робочого, функціонуючого капіталу) зросла на 1004,9 тис.грн., або на 62,33 %. а коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами підвищився на 2,3%. Значення коефіцієнту фінансової залежності і маневреності власного капіталу також зросли відповідно на 9,01% і 31,94%. Так, маневреність робочого капіталу збільшилась на 63,88%. В 2022 році порівняно з 2018 роком. Також в ФГ «Самара» частково спостерігаються і негативні зміни за наступними коефіцієнтами фінансової стійкості - показник забезпечення власними обіговими коштами запасів зменшився на 29,42%, покриття запасів став меншим на 31,95%. Зменшення коефіцієнту незалежності на 8,26% говорить про зростання позикових джерел фінансових ресурсів в господарстві протягом дослідженого періоду.

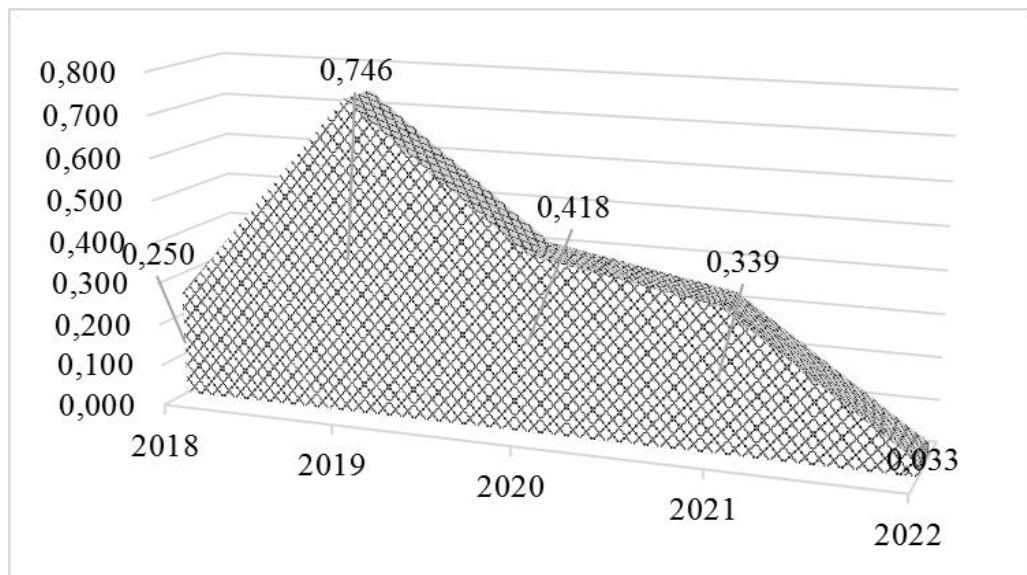

Рис.2.7. Аналіз динаміки коефіцієнту абсолютної ліквідності (платоспроможності) ФГ «Самара» за 2018-2022 рр.

Таблиця 2.9

Динаміка коефіцієнтів ліквідності (платоспроможності) ФГ «Самара»

Показник	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Віднош. 2022 р. % до 2018 р.
Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	176,23	88,450	16,686	26,832	8,054	4,57
Коефіцієнт швидкої ліквідності	57,315	32,116	6,792	6,233	1,272	2,22
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,250	0,746	0,418	0,339	0,033	13,15
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	29,50	57,341	0	0	0	0

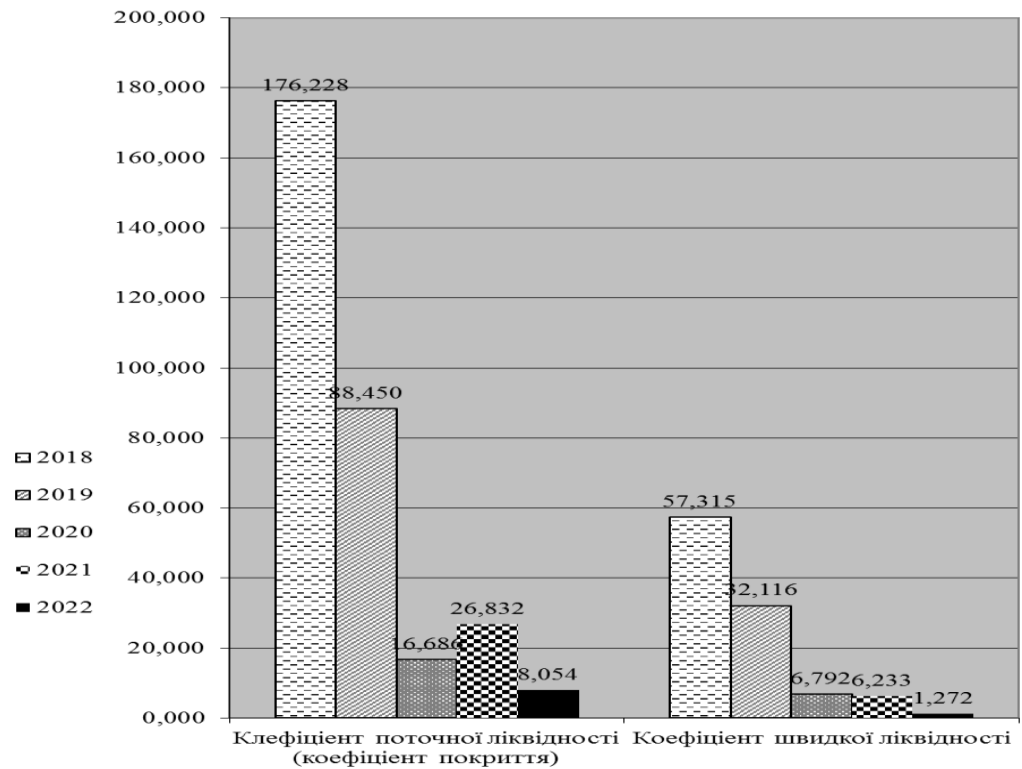

Рис.2.8. Аналіз динаміки коефіцієнтів поточної і швидкої ліквідності (платоспроможності) ФГ «Самара» за 2018-2022 рр.

Фінансовий аналіз показників платоспроможності і коефіцієнтів ліквідності ФГ «Самара» в 2018-2022 рр. , наведений в таблиці 2.9 і на рисунках 2.4 і 2.5 показав, що коефіцієнт абсолютно ліквідності має тенденцію до зменшення , так показник в 2022 році знизився до 0,033, що не відповідає нормативним граничним межах 0,3-0,5 і значно меншим в порівнянні з 2018 роком. Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) та коефіцієнт швидкої ліквідності також знизились в дослідженому періоді, але знаходяться в межах нормативних значень. Такі зміни вказують на те, що протягом звітного 2022 року господарство втратило здатність розрахуватись перед кредиторами за короткостроковими зобов'язаннями в короткі терміни.

2.3. Фінансовий аналіз структури балансу і фінансових результатів ФГ «Самара»

В структурі активів ФГ «Самара», що наведено в додатку Д, найбільшу питому вагу займають запаси, які відносяться до оборотних активів, питома вага яких складає 57,8%. Протягом 2018-2022 рр. вони займали 33,7-27,8%, тобто в дослідженому періоді спостерігалось зростання на 24,1 процентний пункт. Основним засобам належало в 2018 році 50%, а в 2022 році їх частка знизилась на 18,7 відсоткових пункти і склала 31,4%. Наочно аналіз структури та динаміка активів ФГ «Самара» відображено на рисунку 2.6.

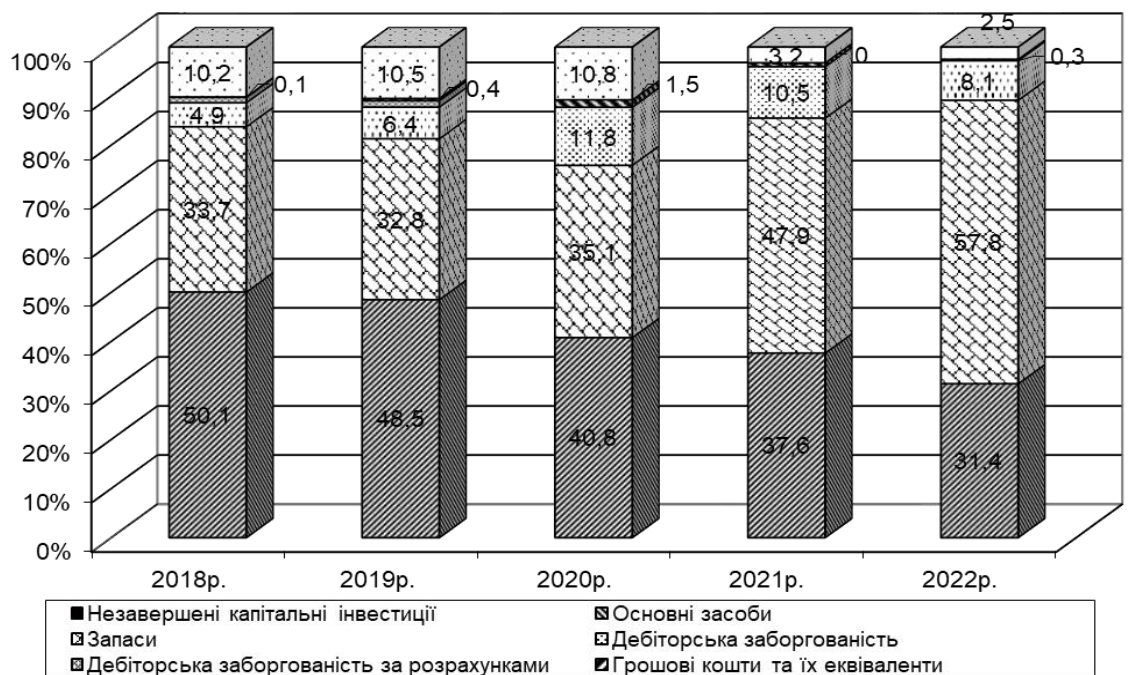

Рис.2.9. Аналіз структури активів ФГ «Самара» за 2018-2022 рр., %

Відповідно до рисунку 2.9 ми бачимо, що в структурі активів незначна доля належить дебіторській заборгованості, їх питома вага складає 8,1 %, витратам майбутніх періодів – 2,5%, грошовим коштом та їх еквівалентам – 0,3%.

Рис.2.10.Аналіз структури оборотних активів ФГ «Самара» за 2018-2022 рр.. %

В балансі господарства ФГ «Самара» переважну частину пасивів складає нерозподілений прибуток 91,02%, але в 2022 році його величина зменшилась на 8,1%, що призвело до зростання поточних зобов'язань за розрахунками на 8,4% порівняно з 2018 роком.

Рис.2.11.Аналіз структури пасивів ФГ «Самара» за 2018-2022 рр., %

Структура пасивів ФГ «Самара» впродовж 2018-2022 рр. , наведена в додатку Д, свідчить про зменшення досліджених показників. Так протягом аналізованих років знизилась значення нерозподіленого прибутку на 8,1

процентних пункти, статутного капіталу на та кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги) на 0,2 п.п.

Таблиця 2.10

Аналіз динаміки та структура капіталу ФГ «Самара»

Показник	2018		2019	2020	2021	2022		Зміни 2022р. до 2018р., +/-	
	тис. грн.	%	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власний капітал	3236,9	100	3228,1	3548,9	3710,4	3982,5	100	745,6	0
в т.ч. зареєстрований (пайовий) капітал	20	0,62	20	20	20	20	0,50	0	-0,12
нерозподілений прибуток	3216,9	99,38	3208,1	3528,9	3690,4	3962,5	99,5	745,6	0,12
Варість необоротних активів	1624,8	100	1575,3	1500,3	1429,4	1365,5	100	-259,3	0
в т.ч. амортизація	621,6	38,26	671,7	746,7	817,6	881,5	64,56	259,9	26,30

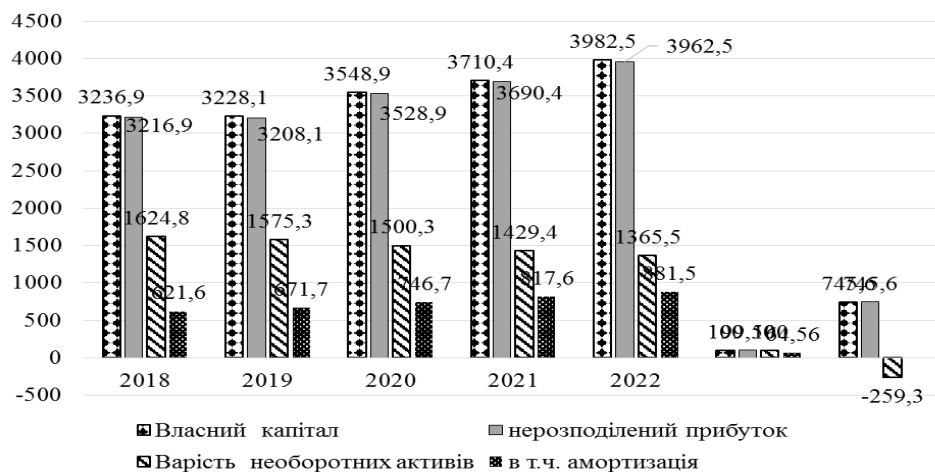

Рис.2.12.Динаміка капіталу ФГ «Самара» за 2018-2022 рр., %

Динаміка капіталу ФГ «Самара» за 2018-2022 рр., зображена на рисунку 2.12 свідчить про зростання власного капіталу на 745,6 тис.грн., або 23,03%, в тому числі збільшення власного капіталу відбувалось за рахунок підвищення нерозподіленого прибутку на 23,18% в 2022 році порівняно з

2018 роком. Вартість необоротних активів знизилась і показала темпи зменшення на 15,96% в дослідженому періоді, що пояснюється зростанням амортизації на 41,81%, що складає у вартісному виразі 259,9 тис.грн.

Висновки до розділу 2

ФГ «Самара» в основному вирощує та реалізує продукцію зернових та соняшнику. За досліджуваний період 2018-2022 рр. В цілому обсяг товарної продукції у 2021 році значно збільшився в порівнянні з 2019 р., а саме на 728,84 тис. грн. (або на 100%). Це сталося за рахунок збільшення земельної площі та покращення урожайності рослинництва. В 2022 р. фондвіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів збільшилась на 44,3% порівняно з 2018 р. Впродовж 2018-2022 р. вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь збільшилась на 66,3%. В 2022 році основних засобів виробничого призначення на 1 середньорічного працівника припадає 279,5 тис.грн., що більше на 9,1 тис.грн, ніж в 2019 році, тобто фондоозброєність підвищилась на 3,4%, на 100 га сільськогосподарських угідь в 2022 році припадає основних фондів менше порівняно з 2018 роком на 12,7%. Отже, в основному показники виробничо-господарської діяльності ФГ «Самара» є позитивними, оскільки вони мають тенденцію до зростання - рентабельність зросла на 79% або на 0,46 відсоткових пункти, що вказує на підвищення ефективності виробництва та окупність витрат за вкладеними грошовими коштами.

Показники майнового стану ФГ «Самара» можна охарактеризувати позитивною динамікою, оскільки вона зросла протягом 2022-2018 рр. Якщо проаналізувати зміни коефіцієнту оновлення основних фондів в 2022 році, він став меншим на 15,98% ніж в 2018 році. Зміна частки оборотних виробничих фондів в обігових коштах показала збільшення н 24,79%, так в 2022 році вона склала 0,842, що свідчить про 84,2% у складі оборотних активів займають активи виробничого призначення. Проаналізована

динаміка показників рівня рентабельності ФГ «Самара» за період 2018-2022 рр. показала, що вартості активів на 1 грн. припадає на 0,0621 грн. чистого прибутку менше. В 2022 році рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком знизилась на 0,0037 порівняно з даними 2018 р., співвідношення власного капіталу до чистого прибутку в досліджених роках свідчить про негативні зміни. Так значення рентабельності власного капіталу зменшилось на 0,0589, а ефективність використання виробничих фондів стало меншим на 0,0768. Однак протягом 2018-2022 рр. відбувались позитивні зміни, так значення рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком зросло на 0,3445, але за чистим прибутком та за операційною діяльністю прибутковість показала зниження на 0,2073. Позитивна динаміка простежується за коефіцієнтом реінвестування, який мав тенденцію до підвищення протягом 2020-2022 років, і збільшився за останні 5 років на 14,54. В цілому співвідношення фінансового результату (прибутку, доходів) і рівня витрат та вкладених фінансових ресурсів ФГ «Самара» в 2018-2022 рр. збільшилося, що свідчить про відносне зростання прибутковості господарства і підвищення ефективності діяльності господарства. Оцінка показників фінансової стійкості ФГ «Самара» свідчить про часткову позитивну динаміку впродовж 2018-2022 років, оскільки вартість власних обігових коштів (робочого, функціонуючого капіталу) зросла на 1004,9 тис.грн., або на 62,33 %. а коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами підвищився на 2,3%. Значення коефіцієнту фінансової залежності і маневреності власного капіталу також зросли відповідно на 9,01% і 31,94%. Так, маневреність робочого капіталу збільшилась на 63,88%. В 2022 році порівняно з 2018 роком. Також в ФГ «Самара» частково спостерігаються і негативні зміни за наступними коефіцієнтами фінансової стійкості - показник забезпечення власними обіговими коштами запасів зменшився на 29,42%, покриття запасів став меншим на 31,95%. Зменшення коефіцієнту незалежності на 8,26% говорить про зростання позикових джерел фінансових ресурсів в господарстві протягом дослідженого періоду.

Фінансовий аналіз показників платоспроможності і коефіцієнтів ліквідності ФГ «Самара» в 2018-2022 рр. показав, що коефіцієнт абсолютно ліквідності має тенденцію до зменшення, так показник в 2022 році знизився до 0,033, що не відповідає нормативним граничним межах 0,3-0,5 і значно меншим в порівнянні з 2018 роком. Коефіцієнти поточної і швидкої ліквідності також знизились в дослідженому періоді, але знаходяться в межах нормативних значень. Такі зміни вказують на те, що протягом звітного 2022 року господарство втратило здатність розраховуватись перед кредиторами за короткостроковими зобов'язаннями в короткі терміни.

В структурі активів ФГ «Самара» в звітному році найбільшу питому вагу займають запаси, які відносяться до оборотних активів, питома вага яких складає 68,6%. Протягом 2018-2022 рр. вони займали 33,7-27,8%, тобто в дослідженому періоді спостерігалось зростання на 24,1 процентний пункт. Основним засобом належало в 2018 році 50%, а в 2022 році їх частка знизилась на 18,7 відсоткових пункти і склала 31,4%. В балансі господарства ФГ «Самара» переважну частину пасивів складає нерозподілений прибуток 91,02%, але в 2022 році його величина зменшилась на 8,1%, що призвело до зростання поточних зобов'язань за розрахунками на 8,4% порівняно з 2018 роком. Структура пасивів ФГ «Самара» впродовж 2018-2022 рр. свідчить про зменшення досліджених показників. Так протягом аналізованих років знизилась значення нерозподіленого прибутку на 8,1 процентних пункти, статутного капіталу на та кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги) на 0,2 п.п. Динаміка капіталу ФГ «Самара» за 2018-2022 рр. свідчить про зростання власного капіталу на 745,6 тис.грн., або 23,03%, в тому числі збільшення власного капіталу в 2022 році відбувалось за рахунок підвищення нерозподіленого прибутку на 23,18% в порівнянні з 2018 роком. Вартість необоротних активів знизилась і показала темпи зменшення на 15,96% в дослідженому періоді, що пояснюється зростанням амортизації на 41,81%, що складає у вартісному виразі 259,9 тис.грн. порівняно з 2018 роком.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФГ «САМАРА»

3.1. Напрями удосконалення фінансового менеджменту ФГ «Самара»

В процесі модернізації фінансового менеджменту малого підприємства в першу чергу необхідно встановити взаємозв'язок між фінансовими ресурсами та складовими його механізми та організаційної структури. Необхідною передумовою для встановлення цих взаємозв'язків являється пошук та прийняття фінансових рішень для ефективного функціонування малого бізнесу. Оптимальному забезпеченню ефективного використання фінансових коштів сприяє здатність відновлення вкладеного капіталу в процесі їх кругообігу. Таким чином, з метою покращення фінансових заходів та системи управління в малих підприємствах пропонуємо використовувати складові удосконаленого фінансового механізму малого підприємства, враховуючи різні інструменти, важелі, способи та методи зображені на рисунку 3.1.

При ефективному використанні фінансових ресурсів в фермерському господарстві повинні застосовуватись заходи фінансового планування, яке виступає одним з основних інструментів і спрямовується на формування та реалізацію його фінансової стратегії. Застосування класичних моделей фінансового планування та прогнозування в умовах трансформаційних процесів і кризових явищ здатне знизити рівень економічної небезпеки та загроз нестабільного функціонування в практичній діяльності у суб'єктів господарювання [].

Зазначені вектори економічного розвитку здатні сприяти підвищенню ефективності прийняття фінансових рішень, зосередити увагу на основних напрямках сфер управління фермерського господарства, удосконаленню його фінансового менеджменту.

Рис.3.1. Механізм фінансового менеджменту малого бізнесу: методи і складові

Джерело: складено автором

Функціонування підприємств у ринкових умовах примушує фінансового менеджера в процесі планування розглядати сукупний ефект від інвестиційних і фінансових рішень, вивчати події, які можуть зашкодити ефективному функціонуванню підприємства та врахувати їх у фінансовому управлінні, розробити стратегії «про запас», необхідні в умовах несподіваних ситуацій. Тому основними критеріями процесу прийняття фінансових рішень в системі удосконалення фінансового менеджменту малого підприємства виступають формування облікової і фінансової політики, планування та прогнозування доходів і витрат, фінансових коефіцієнтів, підвищення ефективності використання та оптимізація капіталу (робочого, власного, позикового, оборотного, основного), здійснення розрахунків варіативних показників поточного фінансового плану (бюджету),

проведення моніторингу ринкової кон'юнктури, моніторингова діяльність та виявлення граничних відхилень коефіцієнтів фінансового стану фермерського господарства.

Рис.3.2. Процес прийняття фінансових рішень в системі удосконалення фінансового менеджменту малого підприємства

Отже, успішна діяльність малого бізнесу проявляється не тільки в правильності прийняття фінансових рішень, а і вмілому використанні в процесі виробничо-господарської діяльності організаційних складових фінансового механізму, фінансового планування, моніторингу, фінансової стратегії, фінансової політики, фінансового контролю.

3.2. Оптимізація структури активів і пасивів при прогнозуванні балансу і фінансових результатів ФГ «Самара»

При складанні прогнозу фінансових результатів та складання прогнозного балансу проведемо розрахунки, в яких використаємо середньорічні темпи приросту середньоарифметичної величини чистої виручки від реалізації товарів (продукції) за даними попередніх 5 років, який становить $K_{mn} = 1,11\%$. Тепер можемо запланувати на 2023р., що сума чистого доходу зростатиме не менше відповідно до цієї величини. Сума планової чистої виручки на 2023 рік буде розраховано за допомогою формули таким чином:

$$Чд_{2023} = Чд_{2022} * K_{mn} \quad (3.1)$$

Розрахунок матиме вигляд : $Чд_{2023} = 1252,9 * 1,11 = 1396,1$ тис. грн.

Таким же способом враховуючи середньорічні дані темпів приросту середньоарифметичної величини чистої виручки можемо розрахувати планову собівартість виробництва товарів (продукції) на 2023 рік за наступною формулою:

$$Св_{2023} = Св_{2022} * K_{mn} \quad (3.2)$$

Розрахунок матиме вигляд : $Св_{2023} = 980,8 * 1,11 = 1092,9$ тис.грн.

$$6096 * 1,0338 = 6302,0448$$

За такою ж методикою запланована сума валюти балансу, яка зростатиме середніми темпами протягом 2018-2022 років (1,11%). Розрахункове значення отримано як добуток підсумку балансу за 2022 рік і середньоарифметичної темпи приросту чистої виручки (1,11%) при використанні формули:

$$Вб_{2023} = Вб_{2022} * K_{mn} \quad (3.3)$$

$$Вб_{2023} = 4353,5 * 1,11 = 4832,385 \text{ тис.грн.}$$

$$7860 * 1,0963 = 8616,918$$

Оскільки ФГ «Самара» займається виробництвом сільськогосподарської продукції, необхідно оптимізувати склад та

структурувати активи таким чином необоротний капітал (Нк) –40% питомої ваги, оборотний капітал (Ок) - 60% питомої ваги активів. Так, отримаємо планові величини необоротного та оборотного капіталу на 2023 р. відповідно складатимуть 1932,954 та 2899,431 тис.грн. при здійсненні розрахунків :

$$Нк = 4832,385 * 60\%/100\% = 1932,954 \text{ тис.грн.}$$

$$Ок = 4832,385 * 40\%/100\% = 2899,431 \text{ тис.грн.}$$

Визначимо вартість запасів в структурі оборотного капіталу таким чином, щоб вона була менше запасів 2022 року, враховуючи темпи зростання чистої виручки (доходу від реалізації):

$$З_{2023} = З_{2022} * K_{mn} \quad (3.4)$$

$$\text{Здійснимо такі розрахунки: } З_{2023} = 1,11 * 2516,1 = 2792,871 \text{ тис.грн.}$$

Для забезпечення нормальної фінансової стійкості підприємству необхідно, щоб власний капітал, плюс довгострокові зобов'язання покривали необоротні активи та запаси.

Тобто, в сумі вони становитимуть:

$$Вк_{2023} + Дз_{2023} = Нк_{2023} + З_{2023} \quad (3.5)$$

$$Вк_{2023} + Дз_{2023} = 1932,954 + 2792,871 = 4725,825 \text{ тис.грн.}$$

Суму поточних короткострокових кредитів (зобов'язань) в прогнозному році необхідно визначити таким способом:

$$Пк_{2023} = Ок_{2023} - З_{2023} \quad (3.6)$$

$$Пк_{2023} = 2899,431 - 2792,871 = 106,56 \text{ тис.грн.}$$

Тепер повернімось до активу балансу і обчислимо величину грошових коштів та їх еквівалентів, необхідну для отримання мінімального рівня абсолютної ліквідності:

$$Гк_{2023} = Гк_{2022} * 0,2 \quad (3.7)$$

$$Гк_{2023} = 0,2 * 106,56 = 21,312 \text{ тис.грн.}$$

Звідси сума дебіторської заборгованості становить:

$$Дз_{2023} = Пк_{2023} - Гк_{2023} \quad (3.8)$$

$$Дз_{2023} = 106,56 - 21,312 = 85,248 \text{ тис.грн.}$$

Для того, щоб визначити прогнозну величину кредиторської заборгованості у складі поточних зобов'язань, обчислимо спочатку період обороту дебіторської заборгованості. У нашому випадку він становить 100 днів. Відповідно обсяг кредиторської заборгованості слід планувати так, щоб кошти від дебіторів надходили раніше, ніж потрібно буде сплачувати борги кредиторам, тобто період обороту кредиторської заборгованості повинен бути не меншим ніж дебіторської. При такому періоді обігу та собівартості необхідний обсяг кредиторської заборгованості становитиме:

$$Kз_{2023} = 1396,1 / 360 / 100 = 387,805 \text{ тис.грн.}$$

При визначенні величини власного капіталу дотримуватимемося його частки хоча б 50% у загальній величині фінансових ресурсів товариства. Сума власного капіталу складе: $4832,385 * 50\% / 100\% = 2416,19$ тис.грн. Тоді потреба у довгострокових кредитах складатиме $4832,385 - 2416,19 = 1600,41$ тис.грн.

Після проведених розрахунків можна зробити наступні висновки: підсумок балансу збільшиться на 478,885 тис.грн. з 4353,5 тис.грн до 4832,385 тис.грн. Ця зміна пояснюється збільшенням обсягу необоротних активів на 567,45 тис.грн. в структурі активу балансу та довгостроковими зобов'язаннями на 1600,41 тис.грн. в пасивах. В плановому періоді обсяг дебіторської заборгованості склав 85,248 тис.грн.. В структурі пасивів ФГ «Самара» обсяг власного капіталу зменшився на 1566 тис.грн., також зменшились поточні зобов'язання на 444,89 тис. грн., сума короткострокової кредиторської заборгованості збільшилась на 309,1 тис.грн., показник по короткостроковим кредитам став менше на 185,6 тис.грн. Це означає, що підприємство збільшить фінансування своєї діяльності за рахунок довгострокових запозичених джерел фінансування, а це може вплинути на фінансову стійкість підприємства та інші показники фінансового стану підприємства. Відобразимо розраховані показники агрегованого прогнозного балансу в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Агрегований прогнозний баланс ФГ «Самара» на 2023 рік, тис.грн.

Активи	2022р.	2023р.	Пасиви	2022р.	2023р.
Необоротні активи, всього	1365,5	1932,954	Власний капітал, всього	3982,5	2416,19
Оборотні активи, всього	2988,0	2899,431	В т.ч. нерозподілений прибуток	3962,5	2396,19
У тому числі:			Довгострокові зобов'язання	0	1600,41
-запаси	2516,1	2792,871	Поточні зобов'язання:		
-дебіторська заборгованість	350,7	85,248	всього, в тому числі:	371	815,785
-готова продукція	2204,8		- короткострокові кредити	292,2	106,56
-грошові кошти та їх еквіваленти	12,2	21,312	- кредиторська заборгованість	78,8	387,805
Баланс	4353,5	4832,385	Баланс	4353,5	4832,385

Для графічного відображення отриманих результатів приведемо діаграму які демонструють динаміку балансу на рисунку 3.3.

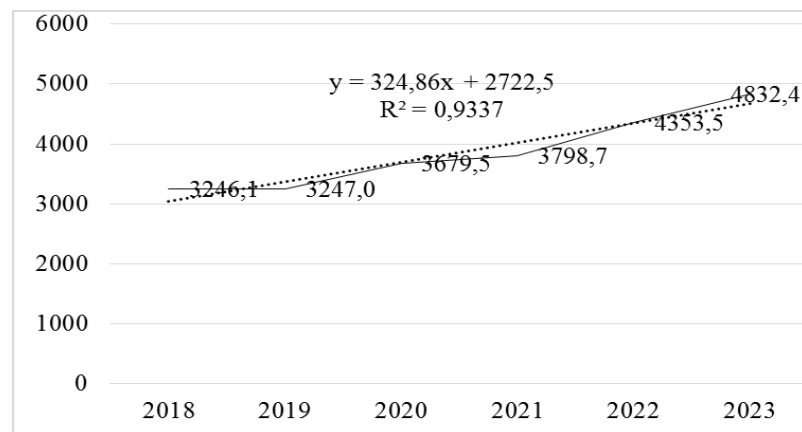

Рис. 3.3. Аналітичне вирівнювання та прогнозування балансу ФГ «Самара»

На основі наведеного рисунку та проведеного трендового аналізу можна стверджувати, що тенденція до збільшення валюти балансу збережеться.

Складений агрегований прогнозний баланс ФГ «Самара» забезпечуватиме дотримання нормативних показників не тільки фінансової стійкості, а й виконання нормативів ліквідності протягом 2023 року.

На основі розрахованих темпів росту виручки від реалізації продукції та собівартості продукції розрахуємо прогностні показники звіту про фінансові результати ФГ «Самара» (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Прогнозний звіт про фінансові результати на 2023 рік, тис.грн.

Стаття	Звітний період	Плановий період	Зміни (+,-), тис.грн
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	1252,9	1396,1	143,2
Собівартість реалізованої продукції	980,8	1092,9	112,1
Валовий прибуток	272,1	303,2	31,1
Фінансові результати від операційної діяльності	272,1	303,2	31,1
Фінансові результати від звичайної діяльності	272,1	303,2	31,1
Чистий прибуток	272,1	303,2	31,1

Отримані результати розраховані на основі середньоарифметичного приросту чистого доходу (виручки від реалізації) ФГ «Самара» склали 1396,1 тис.грн. та собівартості реалізованої продукції склали 1092,9 тис.грн., темпи приросту яких склали 11,45%.

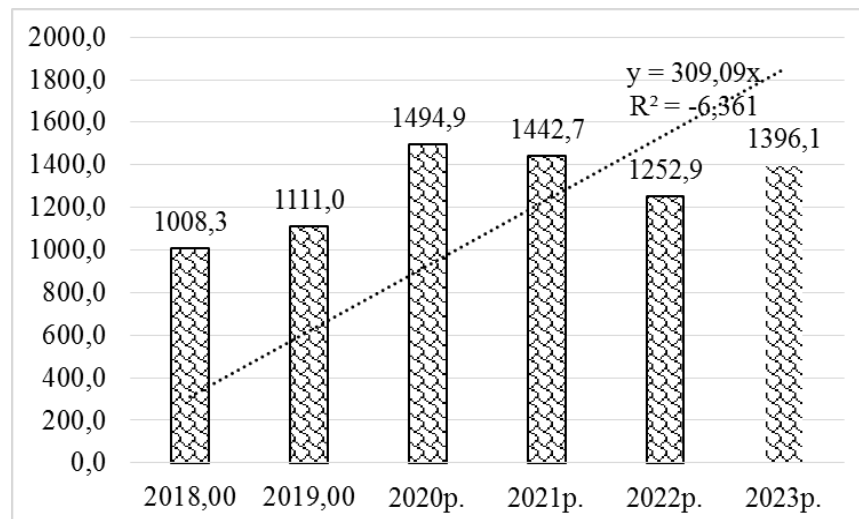

Рис.3.4 Лінійний тренд і прогноз чистого доходу від реалізації ФГ «Самара» в 2018-2023рр., тис.грн.

Чистий дохід від реалізації продукції в плановому році збільшиться на 143,2 тис.грн., собівартість реалізованої продукції збільшиться на 112,1 тис.грн. і становитиме 1092,9 тис.грн. На основі отриманих планових показників цих статей валовий прибуток в 2023 році становитиме 303,2 тис.грн, що на 31,1 тис.грн. перевищує значення 2022 року.

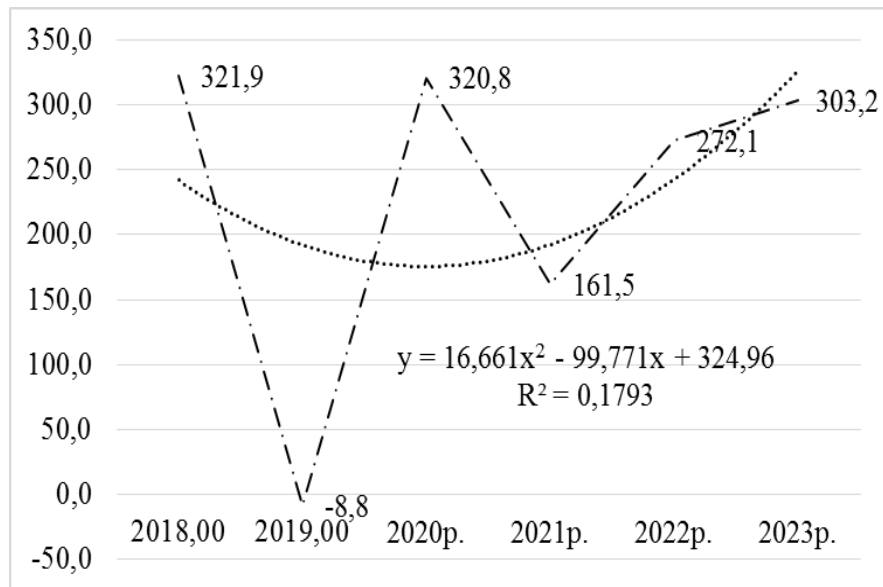

Рис. 3.5. Динаміка і лінійне рівняння чистого прибутку ФГ «Самара» за період 2018-2023 рр.

Визначені показники планової собівартості, чистого доходу і валового прибутку дозволили зробити висновок, що ФГ «Самара» отримає чистий прибуток, який складе 303,2 тис.грн.

3.3. Кореляційно-регресійна модель прогнозування фінансових показників діяльності ФГ «Самара»

Оскільки базове підприємство протягом 2018-2015 років формує чистий прибуток, було прийнято рішення результативним показником (у) вибрати не показник віддачі основних фондів, а рентабельності основних засобів (виходячи з чистого прибутку) (табл. 2.1). Найбільш впливовими чинниками-аргументами на рівень рентабельності основних фондів підприємства були обрані наступні: X1 – валова рентабельність продажу; X2 – коефіцієнт співвідношення темпів зростання дебіторської заборгованості за

товари, роботи та послуги до темпів зростання чистого доходу від реалізації продукції; X_3 – коефіцієнт зношення основних фондів.

Таблиця 3.3

Динаміка основних показників, що впливають на формування рентабельності основних фондів ФГ «Самара» за 2018-2022 роки

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Чистий дохід, тис. грн	1008,3	1111,0	1494,9	1442,7	1252,9
Собівартість реалізовано продукції, тис. грн	548,1	1119,8	1174,1	1281,2	980,8
Валовий прибуток, тис. грн.	460,2	-8,8	320,8	161,5	272,1
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	321,9	-8,8	320,8	161,5	272,1
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн. (за залишковою вартістю)	812,4	1600,05	1537,8	1464,85	1397,45
Рентабельність основних фондів (виходячи з чистого прибутку)	39,62	-0,55	20,86	11,03	19,47

Таким чином, при оцінці динаміки основних показників формування рентабельності основних фондів ФГ «Самара» за 2018-2022 роки була обрана сукупність факторів, що охоплює особливості технічного стану і структури основних фондів на ФГ «Самара». Інформація щодо формування вищенаведених показників за щорічними показниками пройшла первинну обробку і наведена у таблицях 3.4 і 3.5. На підставі проведених розрахунків за допомогою вихідної інформації для проведення кореляційно-регресійного аналізу рентабельності основних фондів в ФГ «Самара» отримано коефіцієнт детермінації $R^2 = 0.9947$. Він свідчить, що частка варіації результативного значення Y , залежить на 99,47% від впливових факторів X_1 , X_2 , X_3 .

Таблиця 3.4

Дані для побудови регресійної моделі залежності змін рентабельності основних фондів від інших факторів ФГ «Самара» за 2018-2022 роки

№ з/п	Показники	2018	2019	2020	2021	2022	2022-2018, +/-
1	Рентабельність основних фондів (Y)	39,62	-0,55	20,86	11,03	19,47	-20,15
2	Валова рентабельність продажу (X1)	45,64	-0,79	21,46	11,19	21,72	-23,92
3	Коефіцієнт співвідношення темпів зростання дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги до темпів зростання чистого доходу від реалізації продукції (X2)	0,59	1,20	1,54	0,94	1,01	0,42
4	Коефіцієнт зносу основних фондів (X3)	0,277	0,275	0,332	0,364	0,392	0,115

Рис. 3.6. Динаміка валової рентабельності і рентабельності основних фондів ФГ «Самара» за період 2018-2022 рр.

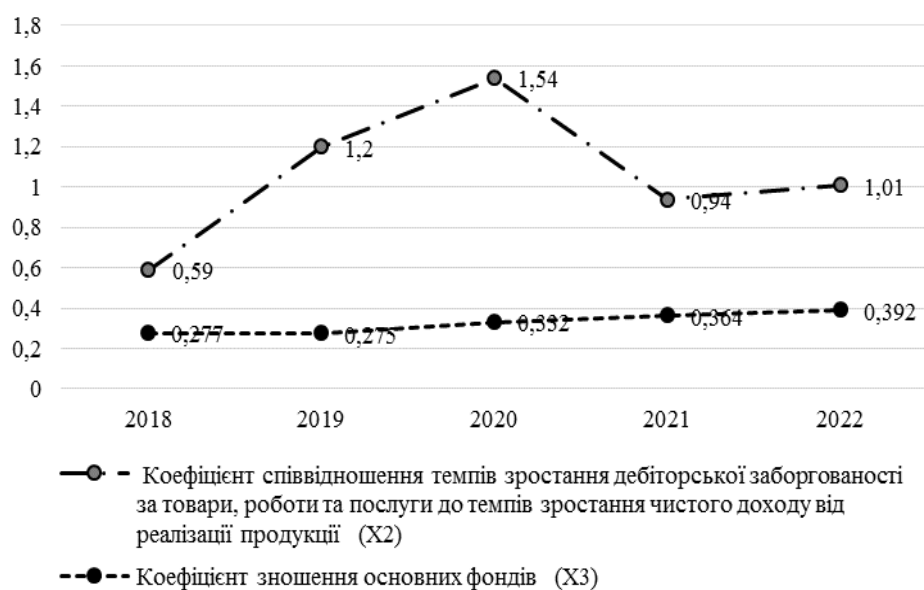

Рис. 3.7. Динаміка співвідношення темпів зростання дебіторської заборгованості до темпів зростання чистого доходу від реалізації продукції і коефіцієнту зносу основних фондів ФГ «Самара» за період 2018-2022 рр.

Таблиця 3.5

Аналіз та розрахункові дані для побудови регресійної моделі впливу факторів на зміну рентабельності основних фондів ФГ «Самара»

№ з/п	Показники	2018	2019	2020	2021	2022	2022-2018, +/-
1	Чистий дохід, тис. грн	1008,3	1111,0	1494,9	1442,7	1252,9	244,6
2	Дебіторська заборгованість	158,6	209,3	435,4	398,3	350,7	192,1
3	Темпи зростання дебіторської заборгованості	0,78	1,32	2,08	0,91	0,88	0,1
4	Темпи зростання чистого доходу	1,31	1,10	1,35	0,97	0,87	-0,44

Наведені розрахункові дані в таблиці 3.1 показали, що темпи зростання дебіторської заборгованості за період з 2018р до 2022р. становлять 0,1, тоді як темпи зниження чистого доходу склали -0,44 в дослідженому періоді.

Таблиця 3.6.

Вихідна інформація для проведення кореляційно-регресійного аналізу рентабельності основних фондів в ФГ «Самара»

№ з/п	Y	X1	X2	X3
1	39,62	45,64	0,59	0,277
2	-0,55	-0,79	1,2	0,275
3	20,86	21,46	1,54	0,332
4	11,03	11,69	0,94	0,364
5	19,47	21,72	1,01	0,392

Розрахований в таблиці 3.7 коефіцієнт кореляції $R = 0,99976$ характеризує дуже тісну взаємозалежність досліджених елементів (факторів) і результативного показника в отриманому рівнянні кореляційно-регресійної моделі. Питомій вазі чинників, які не використовувались при побудові рівняння належить лише 0,024%.

Таблиця 3.7

Результати регресійної статистики

Показник	Отримані дані
Множинний R	0,999756
R-квадрат	0,999512
Нормований R-квадрат	0,998049
Стандартна похибка	0,651611
Спостереження	5

На підставі вихідної інформації результатів формування регресійної моделі рентабельності основних фондів в ФГ «Самара», наведена в таблиці 3.8, свідчить що багатofакторна регресійна модель виглядає наступним чином:

$$Y = -4,16952 + 0,894834 * X_1 + 2,604229 * X_2 + 5,057584 * X_3 \quad (3.1)$$

Таблиця 3.8

Результати отримані при формуванні регресійної моделі залежності рентабельності основних фондів ФГ «Самара»

	Коефі- цієнти	Стан- дартна похибка	t- стати- стика	P- Значення	Нижні 95%	Верхні 95%	Нижні 95,0%	Верхні 95,0%
Y	-4,16952	2,486364	-1,67695	0,342316	-35,7618	27,42273	-35,7618	27,42273
X ₁	0,894834	0,023073	38,78256	0,016411	0,601662	1,188005	0,601662	1,188005

x 2	2,604229	1,133232	2,298055	0,261292	-11,7948	17,0033	-11,7948	17,0033
x 3	5,057584	6,340324	0,797685	0,571346	-75,5039	85,61904	-75,5039	85,61904

Ранжування частки вкладу кожного з факторів на формування результативного показника, свідчить, що найбільш вагомим є коефіцієнт зносу основних фондів (5,057584), а коефіцієнт співвідношення темпів зростання дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги до темпів зростання чистого доходу (2,604229) характеризується дещо меншим впливом.

Результати інтерпретації підтверджуються високим рівнем надійності моделі (табл. 3.9). Про це свідчить фактичний F- критерій Фішера, його значення дорівнює 1251,81 і перевищує табличне значення F розподілу Фішера з рівнем $\alpha = 0,005$, а це означає, що множинна регресійна модель у цілому є статистично надійною.

Таблиця 3.9

Результати дисперсійного аналізу

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимість F</i>
Регресія	3	869,9867	289,9956	682,9913	0,028119
Залишок	1	0,424596	0,424596		
Всього	4	870,4113			

Він показує, що в рівнянні дуже тісний кореляційний зв'язок, який характеризує залежність результативного показника від факторів, які включено у модель (див. табл. 3.9).

Таким чином, підприємству ФГ «Самара» необхідно вдосконалити стратегію фінансового менеджменту, направлену на управління основними фонами, здійснювати періодично аналіз наявності, стану, структури, динаміки вартості і ступеню зношення основних засобів, обрати ефективні методи амортизації та удосконалити нарахування амортизаційного фонду за допомогою комп'ютерного забезпечення, розробити оптимізаційну модель

фінансового забезпечення відтворення основних фондів, проводити своєчасний ремонт, реконструкцію, оновлення і модернізацію основних засобів на підприємстві ФГ «Самара». Наведемо результати побудови кореляційно-регресійної моделі та розрахунків рівнянь тренда рентабельності основних фондів ФГ «Самара» в таблицях 3.10-3.11.

Таблиця 3.10

Вихідні дані для побудови кореляційно-регресійної моделі та розрахунків рівнянь тренда рентабельності основних фондів ФГ «Самара»

Вихідні дані		Елементи для розрахунку параметрів							
		$y_t = a_0 + a_1 * t$				$y_t = a_0 + a_1 * t + a_2 * t^2$			
Роки	Рентабельність основних фондів	t	t ²	yt	y _t	t ³	t ⁴	yt ²	y _t
2018	39,62	1	1	39,62	23,83	1	1	39,62	33,25571
2019	-0,55	2	4	-1,1	20,958	8	16	-2,2	16,24514
2020	20,86	3	9	62,58	18,086	27	81	187,74	8,660286
2021	11,03	4	16	44,12	15,214	64	256	176,48	10,50114
2022	19,47	5	25	97,35	12,342	125	625	486,75	21,76771
Σ2018: 2022	90,43	15	55	242,57	90,43	225	979	888,39	90,4
2023	18,086								

Проведені розрахунки реалізація кореляційно-регресійного аналізу були здійснені за допомогою табличного процесора Excel, Визначено параметри лінійного рівняння та параболічного тренду при кореляційно-регресійному аналізі рентабельності основних фондів, які мають наступний вигляд:

$$\text{Прямої} \quad y = -2,872 * x + 26,702 \quad (3.2)$$

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,0948$,

$$\text{Параболи} \quad y = 4,7129 * x^2 - 31,1491 * x + 59,692 \quad (3.3)$$

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,452$,

Вказані параметри коефіцієнтів детермінації свідчать про невисоку вірогідність досліджених показників при індексах кореляції лінійного тренду

$R^2 = 0,0542$, і щільного зв'язку за індексом поліноміального тренду $R^2 = 0,3341$.

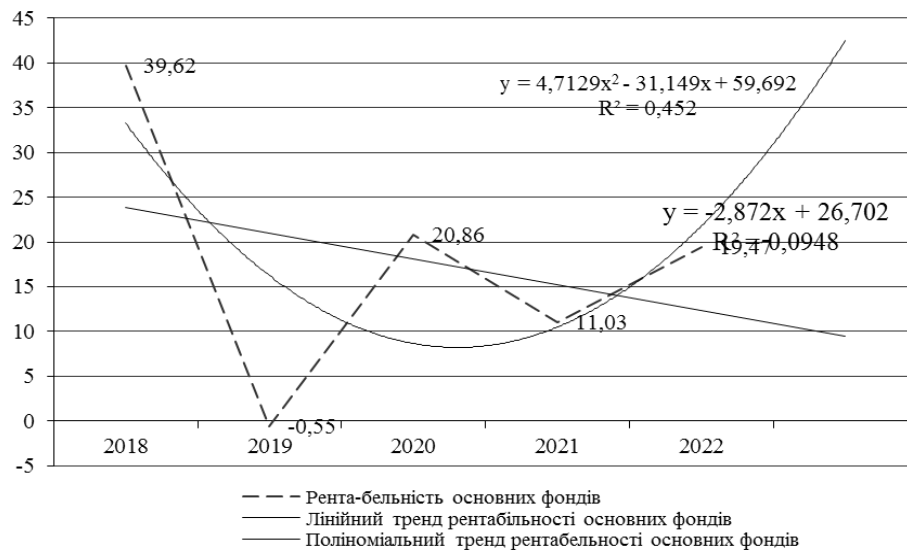

Рис.3.8. Трендове вирівнювання кореляційно-регресійного аналізу рентабельності основних фондів ФГ «Самара» в 2018-2023 рр.

Отримане лінійне рівняння тренду рентабельності основних фондів свідчить, що коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,0978$, показує частку варіації результативного значення y , яка пояснюється найбільшою зміною таких факторів: валова рентабельність продажу (X_1), коефіцієнт співвідношення темпів зростання дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги до темпів зростання чистого доходу від реалізації продукції (X_2), коефіцієнт зносу основних фондів (X_3)

Таблиця 3.11
Результати щодо формування регресійної моделі залежності рентабельності основних фондів ФГ «Самара» від коефіцієнту зносу основних засобів

Роки	Вихідні дані		Розрахункові елементи						
	Рента-бельність основних фондів	Коефі-цієнт зносу основних фондів	$X - X_{\text{ср}}$	$Y - Y_{\text{ср}}$	$(X - X_{\text{ср}}) * (Y - Y_{\text{ср}})$	$(X - X_{\text{ср}})^2$	$(Y - Y_{\text{ср}})^2$	X^2	$X * Y$
2018	39,62	0,277	-0,05	21,53	-1,0982	0,0026	463,7132	0,076729	10,97474
2019	-0,55	0,275	-0,05	18,64	0,98771	0,00281	347,3005	0,075625	-0,15125

2020	20,86	0,332	0,00	2,77	0,0111	1,6E-05	7,695076	0,110224	6,92552
2021	11,03	0,364	0,04	-7,06	-0,254	0,0013	49,78714	0,132496	4,01492
2022	19,47	0,392	0,06	1,38	0,08858	0,0041	1,915456	0,153664	7,63224
Σ2018: 2022	90,43	1,64	X	X	-0,26	0,01	870,41	0,55	29,40
2023	18,09	0,33	X	X	-0,03	0,00	87,04	0,05	2,94

Тобто індекс детермінації R^2 вказує – на 9,78% варіації рентабельності основних фондів ФГ «Самара» змінюється за рахунок значень, що побудові регресії. При цьому індекс кореляції становить 0,3127, що свідчить про тісний взаємозв'язок досліджених факторів, і на долю параметрів, які входили в кореляційно-регресійну модель приходиться 31,28%.

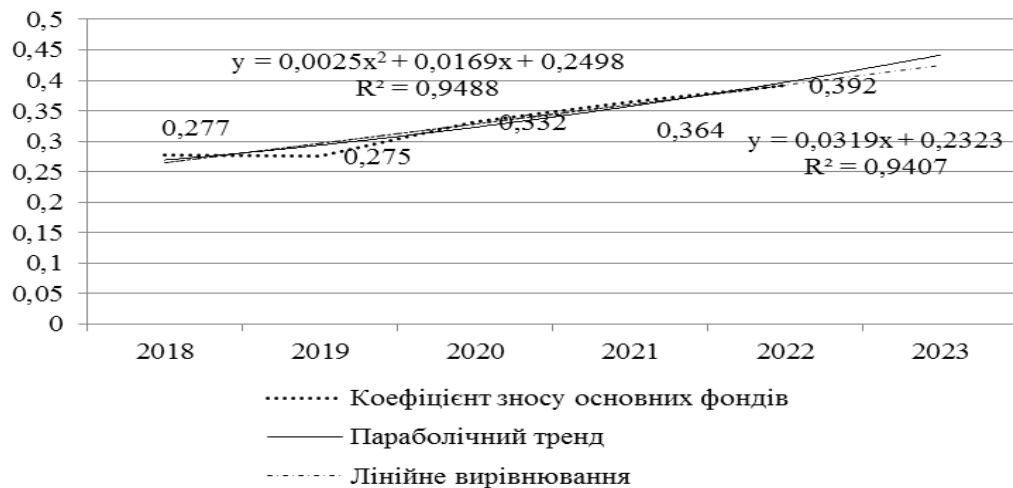

Рис. 3.9. Аналітичне вирівнювання коефіцієнту зносу ФГ «Самара» в 2018-2023 рр.

Рівняння $y = 0,0319x + 0,2323$ аналітичного тренду коефіцієнту зносу основних засобів має коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,9407$, який свідчить про високий вплив досліджених факторів на результативний показник на рівні 94,07%. При цьому коефіцієнт кореляції $R = 0,9699$ отриманого при побудові аналітичного вирівнювання рентабельності основних фондів ФГ «Самара». Проведені розрахунки нашого дослідження показали, що середнє прогнозне значення рентабельності основних засобів в 2023 році склало 18,09, тобто збільшилось на 18,64 % пункти порівняно з 2019 роком при визначеній регресії, але знизилось в порівнянні з 2022 роком на 0,83. В ході проведення кореляційно-регресійного аналізу і дослідження аналітичного

вирівнювання методом ланцюгових підстановок отримані наступні рівняння лінійного та параболічного тренду при аналітичному вирівнюванні рентабельності основних засобів (таблиця 3.12).

Таблиця 3.12

Результати аналітичного вирівнювання залежності рентабельності основних фондів від коефіцієнту зносу основних засобів ФГ «Самара»

Рівняння	Рентабельності основних фондів		Коефіцієнту зносу основних фондів	
	лінійний тренд	поліноміальний тренд	лінійний тренд	поліноміальний тренд
	$y = -2,872x + 26,702$	$y = 4,7129x^2 - 31,149x + 59,692$	$y = 0,0319x + 0,2323$	$y = 0,0025x^2 + 0,0169x + 0,2498$
Коефіцієнт детермінації (R^2)	0,0948	0,452	0,9407	0,9488
Індекс кореляції (R)	0,1082	0,6723	0,9699	0,9741
Абсолютне значення (A_0)	26,702	59,692	0,2323	0,2498

Зважаючи на те, що індекс апроксимації (кореляції) лінійного тренду низький $R = 0,1082$, можемо стверджувати, що найбільша залежність і ймовірність точності прогнозування за даними поліноміального тренду при $R = 0,11$, оскільки він вказує на більш тісний взаємозв'язок досліджених параметрів (11%). Однак низькі індекси кореляції свідчать, що модель є не дуже надійною і показує низький рівень залежності і точності досліджених елементів.

Таблиця 3.13

Прогнозні результати кореляційно-регресійної моделі залежності рентабельності основних фондів від коефіцієнту зносу основних засобів ФГ «Самара»

Параметри прямолінійного тренду	$d =$	50
---------------------------------	-------	----

$A_0=$	26,702	$d_0=$	1335,1
$A_1=$	-2,872	$d_1=$	-143,6
Прогноз на наступний період 2023р.		9,47%	
Параметри параболічного тренду		$d=$	700
$A_0=$	59,692	$d_0=$	41784,4
$A_1=$	-31,15	$d_1=$	-21804,4
$A_2=$	4,7129	$d_2=$	3299
Прогноз на наступний період 2023р.		42,46%	

Отримане мінімальне значення на прогностичний період 2023 року показника рентабельності основних засобів в ФГ «Самара» дорівнює 9,47%, а максимальне буде складати 42,46%, тобто цільова функція $K p o. \phi \geq I \rightarrow \max$ виконується і при мінімальному і при максимальному прогнозі, а також передбачається його зростання на 22,99 % пунктів порівняно з попереднім 2022 роком і на 2,84 % пунктів більше ніж в 2018 році.

Висновки до розділу 3

Успішна діяльність малого бізнесу проявляється не тільки в правильності прийняття фінансових рішень, а і вмілому використанні в ході здійснення виробничо-господарської діяльності організаційних складових фінансового механізму, фінансового планування, моніторингу, фінансової стратегії, фінансової політики, фінансового контролю, які також варто враховувати в системі удосконалення фінансового менеджменту. При ефективному використанні фінансових ресурсів в фермерському господарстві повинні застосовуватись заходи фінансового планування, яке виступає одним з основних інструментів і спрямовується на формування та реалізацію його фінансової стратегії. Застосування класичних моделей фінансового планування та прогнозування в умовах трансформаційних

процесів і кризових явищ здатне знизити рівень економічної небезпеки та загроз нестабільного функціонування в практичній діяльності у суб'єктів господарювання. Зазначені вектори економічного розвитку здатні сприяти підвищенню ефективності прийняття фінансових рішень, зосередити увагу на основних напрямках сфер управління фермерського господарства, удосконаленню його фінансового менеджменту.

В процесі проведених розрахунків прогнозування балансу фінансових результатів ФГ «Самара» можна зробити наступні висновки. Підсумок балансу збільшиться на 478,885 тис.грн. з 4353,5 тис.грн до 4832,385 тис.грн. Ця зміна пояснюється збільшенням обсягу необоротних активів на 567,45 тис.грн. в структурі активу балансу та довгостроковими зобов'язаннями на 1600,41 тис.грн.в пасивах. В плановому періоді обсяг дебіторської заборгованості склав 85,248 тис.грн.. В структурі пасивів ФГ «Самара» обсяг власного капіталу зменшився на 1566 тис.грн., також зменшились поточні зобов'язання на 444,89 тис. грн., сума короткострокової кредиторської заборгованості збільшилась на 309,1 тис.грн., показник по короткостроковим кредитам став менше на 185,6 тис.грн. Це означає, що підприємство збільшить фінансування своєї діяльності за рахунок довгострокових запозичених джерел фінансування, а це може вплинути на фінансову стійкість підприємства та інші показники фінансового стану підприємства. Отримані результати розраховані на основі середньоарифметичного приросту чистого доходу (виручки від реалізації) ФГ «Самара» склали 1396, 1 тис.грн. та собівартості реалізованої продукції склали 1092, 9 тис.грн., темпи приросту яких склали 11,45%.

Чистий дохід від реалізації продукції в плановому році збільшиться на 143,2 тис.грн., собівартість реалізованої продукції збільшиться на 112,1 тис.грн. і становитиме 1092,9 тис.грн. На основі отриманих планових показників цих статей валовий прибуток в 2023 році становитиме 303,2 тис.грн, що на 31,1 тис.грн. перевищує значення 2022 року.

Визначені показники планової собівартості, чистого доходу і валового прибутку дозволили зробити висновок, що ФГ «Самара» отримає чистий прибуток, який складе 303,2 тис.грн.

Розрахункові дані побудови регресійної моделі впливу факторів на зміну рентабельності основних фондів ФГ «Самара» показали, що темпи зростання дебіторської заборгованості за період з 2018р до 2022р. становлять 0,1, тоді як темпи зниження чистого доходу склали -0,44 в дослідженому періоді. Проведені розрахунки нашого дослідження показали, що прогнозне значення рентабельності основних засобів в 2023 році склало 18,09, тобто збільшилось на 18,64 % пункти порівняно з 2019 роком при визначеній регресії, але знизилось в порівнянні з 2022 роком на 0,83.

Отримане мінімальне значення на прогнозний період 2023 року показника рентабельності основних засобів в ФГ «Самара» дорівнює 9,47%, а максимальне буде складати 42,46%, тобто цільова функція $K p o. \phi \geq I \rightarrow \max$ виконується і при мінімальному і при максимальному прогнозі, а також передбачається його зростання на 22,99 % пунктів порівняно з попереднім 2022 роком і на 2,84 % пунктів більше ніж в 2018 році.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Понятійне тлумачення економічної категорії «фінансовий менеджмент» трактується по-різному в багатьох літературних джерелах і наукових публікаціях. Але зроблені дослідження дозволяють узагальнене визначення цього економічного терміну зробити наступним чином: фінансовий менеджмент – це цілісна система комплексних фінансових заходів, спрямованих на досягнення поставленої мети і завдань щодо ефективного раціонального управління фінансовими явищами та економічними процесами, на підприємстві з метою ефективного розпорядження фінансовими ресурсами при отриманні позитивного фінансового результату і доходів від провадження операційної, фінансової і інвестиційної діяльності. Визначені елементи організаційної складової механізму фінансового менеджменту в малому бізнесі, в ролі яких виступають певні функції фінансового управління (планування, організація, оцінка та аналіз, контроль), а також охоплюють: кадрове забезпечення, технології і інновації, ринкове середовище, саме пошук ринків збуту продукції і стандарти, оцінка інноваційних технологій, оцінка рівня професіоналізму, оцінка прийняття фінансових рішень, оцінка якості і ефективності управління, розподіл функцій і розмежування обов'язків, прав і сфер відповідальності, рівні управління: централізований і децентралізований. В загальному комплексі завдань організації фінансового менеджменту малого підприємства слід відокремити складові компоненти, які представляють окремі сегменти сфери фінансового менеджменту, опосередковано впливає на виробничу і фінансово-господарську діяльність підприємства. Комплексний механізм складається в цілісну систему, яка передбачає виконання фінансових рішень щодо ефективного формування і розподілу фінансових ресурсів, а також забезпечення беззбиткової роботи господарства в операційній, інвестиційній і фінансовій сфері.

2. ФГ «Самара» в основному вирощує та реалізує продукцію зернових та соняшнику. За досліджуваній період 2018-2022 рр. В цілому обсяг

товарної продукції у 2021 році значно збільшився в порівнянні з 2019 р., а саме на 728,84 тис. грн. (або на 100%). Це сталося за рахунок збільшення земельної площі та покращення урожайності рослинництва. В 2022 р. фондівіддача в розрахунку на 100 грн. основних фондів збільшилась на 44,3% порівняно з 2018 р. Впродовж 2018-2022 р. вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь збільшилась на 66,3%. В 2022 році основних засобів виробничого призначення на 1 середньорічного працівника припадає 279,5 тис.грн., що більше на 9,1 тис.грн, ніж в 2019 році, тобто фондоозброєність підвищилась на 3,4%, на 100 га сільськогосподарських угідь в 2022 році припадає основних фондів менше порівняно з 2018 роком на 12,7%. Отже, в основному показники виробничо-господарської діяльності ФГ «Самара» є позитивними, оскільки вони мають тенденцію до зростання - рентабельність зросла на 79% або на 0,46 відсоткових пункти, що вказує на підвищення ефективності виробництва та окупність витрат за вкладеними грошовими коштами.

Показники майнового стану ФГ «Самара» можна охарактеризувати позитивною динамікою, оскільки вона зросла протягом 2022-2018 рр. Якщо проаналізувати зміни коефіцієнту оновлення основних фондів в 2022 році, він став меншим на 15,98% ніж в 2018 році. Зміна частки оборотних виробничих фондів в обігових коштах показала збільшення н 24,79%, так в 2022 році вона склала 0,842, що свідчить про 84,2% у складі оборотних активів займають активи виробничого призначення. Проаналізована динаміка показників рівня рентабельності ФГ «Самара» за період 2018-2022 рр. показала, що вартості активів на 1грн. припадає на 0,0621 грн. чистого прибутку менше. В 2022 році рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком знизилась на 0,0037 порівняно з даними 2018 р., співвідношення власного капіталу до чистого прибутку в досліджених роках свідчить про негативні зміни. Так значення рентабельності власного капіталу зменшилось на 0,0589, а ефективність використання виробничих фондів стало меншим на 0,0768. Однак протягом 2018-2022 рр. відбувались позитивні зміни, так

значення рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком зросло на 0,3445, але за чистим прибутком та за операційною діяльністю прибутковість показала зниження на 0,2073. Позитивна динаміка простежується за коефіцієнтом реінвестування, який мав тенденцію до підвищення протягом 2020-2022 років, і збільшився за останні 5 років на 14,54. В цілому співвідношення фінансового результату (прибутку, доходів) і рівня витрат та вкладених фінансових ресурсів ФГ «Самара» в 2018-2022 рр. збільшилося, що свідчить про відносне зростання прибутковості господарства і підвищення ефективності діяльності господарства. Оцінка показників фінансової стійкості ФГ «Самара» свідчить про часткову позитивну динаміку впродовж 2018-2022 років, оскільки вартість власних обігових коштів (робочого, функціонуючого капіталу) зросла на 1004,9 тис.грн., або на 62,33 %. а коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами підвищився на 2,3%. Значення коефіцієнту фінансової залежності і маневреності власного капіталу також зросли відповідно на 9,01% і 31,94%. Так, маневреність робочого капіталу збільшилась на 63,88%. В 2022 році порівняно з 2018 роком. Також в ФГ «Самара» частково спостерігаються і негативні зміни за наступними коефіцієнтами фінансової стійкості - показник забезпечення власними обіговими коштами запасів зменшився на 29,42%, покриття запасів став меншим на 31,95%. Зменшення коефіцієнту незалежності на 8,26% говорить про зростання позикових джерел фінансових ресурсів в господарстві протягом дослідженого періоду.

Фінансовий аналіз показників платоспроможності і коефіцієнтів ліквідності ФГ «Самара» в 2018-2022 рр. показав, що коефіцієнт абсолютно ліквідності має тенденцію до зменшення, так показник в 2022 році знизився до 0,033, що не відповідає нормативним граничним межах 0,3-0,5 і значно меншим в порівнянні з 2018 роком. Коефіцієнти поточної і швидкої ліквідності також знизились в дослідженому періоді, але знаходяться в межах нормативних значень. Такі зміни вказують на те, що протягом

звітнього 2022 року господарство втратило здатність розрахуватись перед кредиторами за короткостроковими зобов'язаннями в короткі терміни.

В структурі активів ФГ «Самара» в звітному році найбільшу питому вагу займають запаси, які відносяться до оборотних активів, питома вага яких складає 68,6%. Протягом 2018-2022 рр. вони займали 33,7-27,8%, тобто в дослідженому періоді спостерігалось зростання на 24,1 процентний пункт. Основним засобом належало в 2018 році 50%, а в 2022 році їх частка знизилась на 18,7 відсоткових пункти і склала 31,4%. В балансі господарства ФГ «Самара» переважну частину пасивів складає нерозподілений прибуток 91,02%, але в 2022 році його величина зменшилась на 8,1%, що призвело до зростання поточних зобов'язань за розрахунками на 8,4% порівняно з 2018 роком. Структура пасивів ФГ «Самара» впродовж 2018-2022 рр. свідчить про зменшення досліджених показників. Так протягом аналізованих років знизилась значення нерозподіленого прибутку на 8,1 процентних пункти, статутного капіталу на та кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги) на 0,2 п.п. Динаміка капіталу ФГ «Самара» за 2018-2022 рр. свідчить про зростання власного капіталу на 745,6 тис.грн., або 23,03%, в тому числі збільшення власного капіталу в 2022 році відбувалось за рахунок підвищення нерозподіленого прибутку на 23,18% в порівнянні з 2018 роком. Вартість необоротних активів знизилась і показала темпи зменшення на 15,96% в дослідженому періоді, що пояснюється зростанням амортизації на 41,81%, що складає у вартісному виразі 259,9 тис.грн. порівняно з 2018 роком.

3. Успішна діяльність малого бізнесу проявляється не тільки в правильності прийняття фінансових рішень, а і вмілому використанні в ході здійснення виробничо-господарської діяльності організаційних складових фінансового механізму, фінансового планування, моніторингу, фінансової стратегії, фінансової політики, фінансового контролю, які також варто враховувати в системі удосконалення фінансового менеджменту. В При ефективному використанні фінансових ресурсів в фермерському

господарстві повинні застосовуватись заходи фінансового планування, яке виступає одним з основних інструментів і спрямовується на формування та реалізацію його фінансової стратегії. Застосування класичних моделей фінансового планування та прогнозування в умовах трансформаційних процесів і кризових явищ здатне знизити рівень економічної небезпеки та загроз нестабільного функціонування в практичній діяльності у суб'єктів господарювання. Зазначені вектори економічного розвитку здатні сприяти підвищенню ефективності прийняття фінансових рішень, зосередити увагу на основних напрямках сфер управління фермерського господарства, удосконаленню його фінансового менеджменту.

В процесі проведених розрахунків прогнозування балансу фінансових результатів ФГ «Самара» можна зробити наступні висновки. Підсумок балансу збільшиться на 478,885 тис.грн. з 4353,5 тис.грн до 4832,385 тис.грн. Ця зміна пояснюється збільшенням обсягу необоротних активів на 567,45 тис.грн. в структурі активу балансу та довгостроковими зобов'язаннями на 1600,41 тис.грн. в пасивах. В плановому періоді обсяг дебіторської заборгованості склав 85,248 тис.грн. В структурі пасивів ФГ «Самара» обсяг власного капіталу зменшився на 1566 тис.грн., також зменшились поточні зобов'язання на 444,89 тис. грн., сума короткострокової кредиторської заборгованості збільшилась на 309,1 тис.грн., показник по короткостроковим кредитам став менше на 185,6 тис.грн. Це означає, що підприємство збільшить фінансування своєї діяльності за рахунок довгострокових запозичених джерел фінансування, а це може вплинути на фінансову стійкість підприємства та інші показники фінансового стану підприємства. Отримані результати розраховані на основі середньоарифметичного приросту чистого доходу (виручки від реалізації) ФГ «Самара» склали 1396, 1 тис.грн. та собівартості реалізованої продукції склали 1092, 9 тис.грн., темпи приросту яких склали 11,45%.

Величина чистого доходу від реалізації продукції в плановому році збільшиться на 143,2 тис.грн., собівартість реалізованої продукції

збільшиться на 112,1 тис.грн. і становитиме 1092,9 тис.грн. На основі отриманих планових показників цих статей валовий прибуток в 2023 році становитиме 303,2 тис.грн, що на 31,1 тис.грн. перевищує значення 2022 року. Визначені показники планової собівартості, чистого доходу і валового прибутку дозволили зробити висновок, що ФГ «Самара» отримає чистий прибуток, який складе 303,2 тис.грн. Розрахункові дані побудови регресійної моделі впливу факторів на зміну рентабельності основних фондів ФГ «Самара» показали, що темпи зростання дебіторської заборгованості за період з 2018р до 2022р. становлять 0,1, тоді як темпи зниження чистого доходу склали -0,44 в дослідженому періоді. Проведені розрахунки нашого дослідження показали, що прогнозне значення рентабельності основних засобів в 2023 році склало 18,09, тобто збільшилось на 18,64 % пункти порівняно з 2019 роком при визначеній регресії, але знизилось в порівнянні з 2022 роком на 0,83. Отримане мінімальне значення на прогнозний період 2023 року показника рентабельності основних засобів в ФГ «Самара» дорівнює 9,47%, а максимальне буде складати 42,46%, тобто цільова функція $K p o.f \geq 1 \rightarrow \max$ виконується і при мінімальному і при максимальному прогнозі, а також передбачається його зростання на 22,99 % пунктів порівняно з попереднім 2022 роком і на 2,84 % пунктів більше ніж в 2018 році.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамчук М.Ю. Особливості фінансового менеджменту у сфері малого бізнесу: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. «Економічні проблеми сталого розвитку» м. Суми 6-8 травня 2014р.: Суми. 2014. Т.2. С. 356-357.
2. Бастан К. Теоретичні основи управління фінансами в малому бізнесі. Науковий вісник Одеського економічного університету. 2015. URL: nvisnik.oneu.edu.ua/collection/2015/223/pdf/5-16.pdf.
3. Бедринець М., Сурженко А. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури». 2016. 352с.
4. Беліченко А.О. Тенденції та перспективи розвитку малого бізнесу в Запорізькому регіоні. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2014. №44. С. 60-64.
5. Биба В.В., Лоза Т.В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. Економіка та держава. 2015. №5. С.110-113.
6. Бойко В.І., Горошко Г.М. Сучасні аспекти економічного стану подальшого розвитку сільськогосподарського виробництва. Економіка АПК. 2017. №7. С.15-19.
7. Борейко В.І. Роль агропромислового комплексу в розвитку національної економіки. Економіка АПК. 2016. №10. С.18-22.
8. Боцьора Л. О. Фінансовий механізм розвитку малого підприємництва в Україні: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Людмила Олександрівна Боцьора; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2015. 272 с.
9. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту. К.: Вид-во «Молодь». 1997. 1000с.

10. Бровко Л.І., Курченко І.В. Особливості фінансової діяльності фермерського господарства. Агросвіт. 2023. С. 105-111. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.22.105>.
11. Вдовенко Л.О. Основи фінансового менеджменту в . малому бізнесі. Економіка України. 2019. №3.С. 23-35.
12. Векленко В.І., Булгакова М.М., Долгополов В.А. Підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва. Аграрная наука. 2018. №3. С.2-4.
13. Верналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. К.: Т-во «Знання», КОО. 2020. 277с.
14. Виговська В. Особливості фінансового менеджменту малих підприємств. Сіверянський літопис. 2020. С. 163-166.
15. Воротіна Л.І. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: навчальний посібник. К.: ЄУФІСМБ, 2020. 306с.
16. Гавриш В.І. Оцінка ефективності використання пально-енергетичних ресурсів залежно від розмірів аграрного підприємства. Вісник аграрної науки Причорномор'я. Миколаїв, 2017. Вип. 4(43). С.73-80.
17. Герасимчук Н.А. Малі аграрні фірми як основа агробізнесу (з досвіду Польщі). Вісник Полтавської державної аграрної академії. Полтава, 2014. №4. С.110-114.
18. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
19. Дієсперов В.С. Рентабельність і дохідність. Економіка АПК. 2018. №6. С.57-63.
20. Дослідження: Очікування малого бізнесу в Україні погіршилися. URL: <http://agroportal.ua/ua/news/ukraina/issledovanie-ozhidaniya-malogo-biznesa-v-ukraine-ukhudshilis/>.
21. Дубін А. Укрупнення господарств - шлях до їх рентабельності . Тваринництво України, 2016. №6. С.2-4.

22. Дяченко С.А. Публічні, державні та місцеві фінанси: співвідношення понять. Держава та регіони. 2022. №4(64). С. 59-63.
23. Єфімова А.О. Оцінка вартості малого бізнесу: проблеми та перспективи застосування різних методичних підходів. 2014. №2. URL: http://consult-center.com.ua/wp-content/uploads/2014/02/Ефимова_АВ.pdf.
24. Зайцева І.Ю. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. – Харків: УкрДУЗТ, 2018. 250 с.
25. Іванов Я.Є. Роль інновацій у функціонуванні малого бізнесу. Молодий вчений. 2022. №12. С. 304-306.
26. Ільчук, М.М., Коновал І.А. Прогнозування обсягів та економічної ефективності виробництва зерна кукурудзи в Україні. Біоресурси і природокористування. 2022. Т.5. №3-4. С.137-146.
27. Інноваційний розвиток підприємства: навчальний посібник / За ред. Микитюка П.П. Тернопіль. : ПП «Принтер Інформ». 2015. 224с.
28. Кириленко І.Г. Удосконалення системи фінансово-економічних відносин у діяльності агропромислового виробництва в Україні. Економіка АПК. 2016. №6. С.3-7.
29. Клімова І.М. Економічний механізм регулювання експорту сільськогосподарської продукції. Економіка АПК. 2017. №12. С.127-132.
30. Клочан В.П., Костаневич Н.І. Вплив фінансових результатів на формування власного капіталу підприємств. Вісник аграрної науки Причорномор'я. Миколаїв, 2019. Вип. 3(50). С.37-41.
31. Клочан В.П., Костаневич Н.І. Результати аналізу рентабельності сільськогосподарської продукції. Вісник аграрної науки Причорномор'я. Миколаїв, 2018. С.16-20.
32. Клочковський О.В. Ефективність функціонування підприємницьких структур у сільському господарстві Вінницької області. Економіка АПК. 2018. №4. С.83-86.
33. Ковалев В.В. Фінансовий аналіз. Управління капіталом. Вибір інвестицій. Аналіз звітності. К.: Фінанси і статистика, 2021. 321с.

34. Козак І.І. Економічний аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І.І. Козак; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - 2-ге вид. - Л.: ЛРІДУ НАДУ. 2019. 217 с.
35. Колотуха С. , Борейко І. Ефективне використання оборотних засобів сільськогосподарськими підприємствами . Банківська справа 2015. №5. С.39-50.
36. Костенко Т.Д., Підгора Є.О, Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури». 2016. 400с.
37. Костюк А.К. Дергачова В.В.Перспективи розвитку сучасних підприємств на умовах франчайзингу. URL : <http://probleconomy.kpi.ua/pdf/2014-35.pdf>.
38. Кравцов О.В., Кравцова О.О. Корж С.С. Розвиток менеджменту організацій у різних сферах бізнесу: сучасні виклики та перспективи. URL: <http://ds.knu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4555/1/>.
39. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підручник /За ред. Кол.авт. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є.; Дніпроп. університет економіки та права. К. : ЦНЛ, 2015. 520 с.
40. Кріп Г.М. Вплив концентрації сільськогосподарського виробництва на його ефективність. Економіка АПК. 2015. №2. С.46-50
41. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 608 с.-С.24
42. Кузьмін О.Є. Бюджетування на підприємстві : навчальний посібник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. К., Кондор, 2018 р. 312 с
43. Куликова О. Ф. Сучасні підходи до управління фінансами малих підприємств, 2021. URL: <http://nauka.zinet.info/index.php>.
44. Кучер А.В. Методика визначення стану беззбитковості в агросфері. Вісник аграрної науки. 2021. №10. С.76-77.

45. Лаврук В.В. Розвиток та інвестування сільськогосподарського виробництва України. Економіка АПК. 2015. №2. С.88-95.
46. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: навчальний посібник. К. : КНЕУ. 2014. 368 с.
47. Литовченко О. Ю. Методичні аспекти управління фінансами підприємств в умовах кризи. «Економіка та управління підприємствами». - URL:http://www.marketinfr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/44.pdf.
48. Любовицька М.П., Любовицький В.Я. Стан та основні підходи до ефективного функціонування підприємства. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Київ, 2014. Вип. 146. С.187-193.
49. Люта О.В. Особливості фінансового менеджменту в малому бізнесі. : збірник наукових праць «Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. Серія Підприємництво, менеджмент та маркетинг». Рівне. 2018. Вип. XII. №2 С.80-88.
50. Македон В. В. Бізнес-планування: навч. пос./В.В.Македон — К.: Центр учбової літератури, 2019. 236 с.
51. Максимова М.В., Гончаренко В.В. Система фінансового менеджменту в умовах розвитку цифрової економіки. Ефективна економіка. 2019. №5. URL: economy.nauka.com.ua/pdf/5_2019/60.pdf 4.
52. Мандрига Г.М. Поняття, місце і роль малих підприємств в економіці: економічній та соціальний аспект. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22856/1/23-154-163.pdf>.
53. Мацьків В. В. Фінансовий механізм забезпечення розвитку підприємств. Інноваційна економіка. 2022. № 11. С. 194–199.
54. Мельник Л.Л. Прибутковість і рентабельність фермерських господарств в Україні. Агросвіт, 2021. №9. С.2-11.

55. Мельник Л.Л. Прибутковість та рівень рентабельності аграрних підприємств. Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. Дніпропетровськ, 2014. №1. С.156-161.
56. Нужна О.А. Проблеми капіталізації власних доходів сільськогосподарських товаровиробників в умовах кризи. Облік і фінанси АПК. 2019. №4. С.150-153.
57. Онищенко О. Фінансова результативність сільськогосподарських підприємств. Економіка України. 2015. №2. С.59-70
58. Опанасенко А.І. Фінансовий менеджмент у реформуванні малих підприємств: матеріали IV Всеукраїнської наукової інтернет-конференції «освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи». 2019. С.285-290.
59. Павловська О.В. Фінансовий аналіз: навчально-методичний посібник /3 ред. кол.авт. Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. К. : КНЕУ. 2014. С. 388.
60. Панасюк О. В. Фінансові механізми розвитку суб'єктів малого підприємництва України. «Глобальні та національні проблеми економіки». Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. 2015. Вип. 6. С. 768–772.
61. Пантелеймоненко А.О., Гончаренко Д.В. Особливості фінансового менеджменту в кредитних спілках: теоретичні аспекти . Науковий вісник ПУЕТ. Економічні науки. 2018. №21(87). С. 120-128.
62. Пархоменко Н.А. Сучасний стан сільськогосподарського виробництва та його вплив на людські ресурси галузі. Агросвіт. 2019. №16. С.37-42.
63. Пасінович І.І., Сич О.А. Сучасні підходи до управління фінансовими потоками суб'єктів господарювання. Електронне фахове видання «Ефективна економіка». 2020. №8. URL: economy.nauka.com.ua/pdf/8_2020/56.pdf .

64. Пастушенко А.І. Сучасний стан ефективності сільськогосподарських підприємств Дніпропетровської області. Агросвіт. 2017. №7. С.48-51.
65. Пащенко О.П., Куліш Н.В. Теоретичні засади управління результативністю менеджменту організацій. Економіка та суспільство. 2021. №26. URL: economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/330/315.
66. Петренко І.І. Значення внутрішніх джерел у формуванні інвестиційного потенціалу аграрних підприємств. Держава та регіони, 2019. №3. С.126-132.
67. Петрикова О.С. Особливості фінансового менеджменту в організаціях малого бізнесу. Вісник економіки, транспорту і промисловості. 2021. №75. С. 130-137.
68. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Мін-во інформатизації України, Полтавський ун-т споживчої кооперації України. К. : ЦНЛ, 2021. 488 с.
69. Рибчак В. І. Світовий досвід державного регулювання підприємств малого бізнесу. Науковий вісник НЛТУ України. 2016. Вип. 16.1. С. 441-445.
70. Салига С.Я. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / За ред. кол. авт. Салига С.Я, Дацій Н.В., Корецька С.О., Несторенко Н.В., Салига К.С. К. : Центр навчальної літератури 2022. С.210.
71. Свіжевський В.О. Роль фінансового менеджменту на підприємстві. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/186-1.pdf>
72. Соболева А. Г. Управління фінансами підприємства. Молодий вчений. Листопад 2016. № 11 (38). С. 685–688.
73. Стройний І.М. Складові державної фінансової політики малого бізнесу в Україні. ІХ Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Сучасний стан та пріоритети

модернізації фінансово-економічної системи України» м.Львів. (27 листопада 2018р.) 2018. К.: АЛЕРТА. С. 57-60.

74. Тимченко О. І. Проблеми фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка».URL:http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/8_2018/46.pdf.

75. Тулуш Л.Д. Оцінка рентабельності діяльності як передумова надання державної фінансової підтримки сільськогосподарським підприємствам. Економіка АПК. 2016. №7. С.60-71.

76. Фінансові новації малого підприємництва. Вісник МАУП. 2019. №1. С.55-59.

77. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. / За ред.кол.авт. Дема Д.І., Дорохова Л.М., Віленчук О.М. Житомир: ЖНАЕУ. 2014. 478с.

78. Чорна Н.П. Стратегічні вектори інноваційного розвитку сільського господарства України. «Економіка та держава». 2015. №7. С.22-25.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Динаміка показників рівня рентабельності ФГ «Самара»

Показник	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Абсолютний приріст 2022 р. до 2018 р., +,-
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності	0,0992	-0,0027	0,0872	0,0716	0,0371	-0,0621
Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	0,0073	-0,0002	0,0073	0,0062	0,0037	-0,0037
Рентабельність власного капіталу	0,0994	-0,0027	0,0904	0,0733	0,0406	-0,0589
Рентабельність виробничих фондів	0,1184	-0,0033	0,1149	0,0838	0,0416	-0,0768
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	0,5436	1,0079	0,8357	0,7828	0,8881	0,3445
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	0,3193	-0,0079	0,2283	0,2172	0,1119	-0,2073
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	0,3193	-0,0079	0,2283	0,2172	0,1119	-0,2073
Коефіцієнт реінвестування	9,994	-364,56	11,00	13,56	24,53	14,5421
Період окупності капіталу	10	-369	11	14	27	16,8725
Період окупності власного капіталу	10	-367	11	14	25	14,6038

ДОДАТОК Б

Оцінка показників фінансової стійкості ФГ «Самара»

Показник	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Темпи приросту 2022 р. у % до 2018 р.
Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал)	1612,1	1652,8	2048,6	2281,0	2617,0	162,33
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,826	0,821	0,795	0,916	0,845	102,30
Маневреність робочого капіталу	0,563	0,534	0,528	0,757	0,923	163,88
Маневреність власних обігових коштів	0,001	0,009	0,027	0,013	0,005	326,75
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	1,474	1,552	1,585	1,254	1,040	70,58
Коефіцієнт покриття запасів	0,815	0,922	0,918	0,689	0,554	68,05
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,997	0,994	0,965	0,977	0,915	91,74
Коефіцієнт фінансової залежності	1,003	1,006	1,037	1,024	1,093	109,01
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,498	0,512	0,577	0,615	0,657	131,94
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,003	0,006	0,035	0,023	0,085	3006,83
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	351,837	170,799	27,174	42,020	10,735	3,05
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,997	0,994	0,965	0,977	0,915	91,74

ДОДАТОК В

Горизонтальний аналіз балансу ФГ «Самара», тис.грн.

Статті балансу	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Приріст 2022р. до 2018р., %
АКТИВ						
Основні засоби	1624,8	1575,3	1500,3	1429,4	1365,5	84,0
Запаси	1094,0	1064,7	1292,1	1818,9	2516,1	230,0
Дебіторська заборгованість	158,6	209,3	435,4	398,3	350,7	221,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками	36,1	43,0	0,6	0,0	0,0	0,0
Грошові кошти та їх еквіваленти	2,3	14,1	54,6	29,9	12,2	530,4
Витрати майбутніх періодів	330,3	340,6	396,5	122,2	109,0	33,0
Усього активів	3246,1	3247,0	3679,5	3798,7	4353,5	134,1
ПАСИВ						
Статутний капітал	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	100,0
Нерозподілений прибуток	3216,9	3208,1	3528,9	3690,4	3962,5	123,2
Кредиторська заборгованість за товари, роботи , послуги	6,6	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Поточні зобов'язання за розрахунками:	2,6	14,5	130,6	88,3	371,0	14269,2
Усього пасивів	3246,1	3247,0	3679,5	3798,7	4353,3	134,1

ДОДАТОК Д
Структура балансу ФГ «Самара»,%

Статті балансу	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Зміни 2022р. до 2018р.,+,-
АКТИВ						
Основні засоби	50,1	48,5	40,8	37,6	31,4	-18,7
Запаси	33,7	32,8	35,1	47,9	57,8	24,1
Дебіторська заборгованість	4,9	6,4	11,8	10,5	8,1	3,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками	1,1	1,3	-	-	-	-1,1
Грошові кошти та їх еквіваленти	0,1	0,4	1,5	0,8	0,3	0,2
Витрати майбутніх періодів	10,2	10,5	10,8	3,2	2,5	-7,7
Усього активів	100	100	100	100	100	0
ПАСИВ						
Статутний капітал	0,62	0,62	0,54	0,53	0,46	-0,2
Нерозподілений прибуток	99,10	98,80	95,91	97,15	91,02	-8,1
Кредиторська заборгованість за товари, роботи , послуги	0,2	0,14	-	-	-	-0,2
Поточні зобов'язання за розрахунками	0,08	0,45	3,55	2,32	8,52	8,4
Усього пасивів	100	100	100	100	100	0